

Evropská
komise

Evropské právo
v každodenním **životě**

50 otázek – 50 odpovědí

Zastoupení
v České republice

Evropské právo
v každodenním **životě**

50 otázek – 50 odpovědí

Předmluva

Evropská unie si letošní rok – Evropský rok občanů 2013 – zvolila rokem nás všech, občanů EU a jejích členských států. Dvacet let od zrodu evropského občanství přineslo pokrok v podobě řady výhod pro 500 milionů občanů Unie, kteří se v rámci EU pohybují ať již za prací, studiem, cestováním nebo za obchodem. Většina z nás již nepochybně alespoň některé z těchto svobod využila. V roce 2009 žilo dle odhadů 11,9 milionu evropských občanů v jiném členském státě a mnoho dalších uvažovalo o možnosti se do jiné země EU odstěhovat za prací.

Každodenní život v Evropě dnes více než kdykoli dříve znamená poznávání života různých kultur. Evropané vždy rádi cestovali, což platí také pro české občany. Někteří přitom najdou i osobní štěstí v podobě partnera či partnerky z jiného členského státu. Mládež stále více studuje v jiných evropských městech a často se považuje nejen za občany své země, ale také za Evropany.

Volný pohyb tak přináší značná zjednodušení našeho každodenního života, která byla před lety nemyslitelná, a která dnes přesto považujeme za samozřejmá. Navzdory tomu stále narážíme na řadu nepříjemných překážek. Mnohdy jsou však spojeny s pouhou neznalostí našich práv, tedy nedostatkem informací.

Je mi proto ctí představit Vám tohoto rádce, který Vám má pomoci se orientovat ve Vašich právech a možnostech, které Vám přináší EU. Seznámí Vás s nejčastějšími otázkami a tématy, se kterými se můžete setkat v každodenním životě. Snaží se nejen srozumitelně vyložit základ práva EU, ale i poskytnout praktické rady ohledně právních otázek života v EU. K tomu patří například změna bydliště, právo pobytu, sociální zabezpečení, uznávání diplomů a závěrečných zkoušek či pravidla ohledně řidičských průkazů.

Evropská komise také provozuje webový portál „Vaše Evropa“ (<http://www.youreurope.eu>), na kterém naleznete informace o právech v oblastech cestování, práce, důchodu, zdraví, rodiny, registrace vozidel, možnostech vzdělávání či o právech spotřebitelů.

Pokud byste měli na základě své osobní situace další otázky a odpověď nenašli v tomto rádci ani na portálu „Vaše Evropa“, můžete kontaktovat službu „Vaše Evropa – Poradenství“ – bezplatné a rychlé poradenství o Vašich právech v EU. Váš dotaz můžete zaslat písemně z webové stránky <http://www.ec.europa.eu/citizensrights> či položit ústně na bezplatné telefonní lince Europe Direct 00 800 6 7 8 9 10 11 v českém nebo jiném oficiálním jazyce EU.

Přeji Vám hodně štěstí při objevování konkrétních možností, které Vám EU poskytuje prostřednictvím Vašich evropských práv.

Jan Michal
vedoucí Zastoupení Evropské komise
v České republice

Obsah

Právo Evropské unie

- 01 Co je právo EU? 10
- 02 Jak funguje právo EU v praxi? 11
- 03 Kdo zodpovídá za aplikaci práva EU? 12

Právní ochrana

- 04 Kde mi poskytnou rady a pomoc při prosazování mých práv občana EU? 14
- 05 Ve kterých případech mohu podat stížnost u Evropské komise? 14
- 06 Existuje petiční právo na evropské úrovni? 16
- 07 Jakou funkci má evropský veřejný ochránce práv? 17
- 08 Mohu podat žalobu u Evropského soudního dvora (ESD) v Lucemburku? 18

Dokumenty

- 09 Kde najdu právo EU? 20
- 10 Co mohu udělat, když některý dokument není veřejně přístupný? 22

Cestování

- 11 Jaké formality je třeba dodržovat při cestování? 24
- 12 Co znamená „Schengen“? 25
- 13 Které nakoupené zboží mohu převážet přes hranice? 26
- 14 Souborné služby pro cesty, pobyty a zájezdy: Jaká mám práva? 27
- 15 Jaká mám práva jako cestující v letecké dopravě? 28
- 16 Jaká mám práva jako cestující v železniční dopravě? 30
- 17 Jaká mám práva při dopravní nehodě v jiném členském státě? 31
- 18 Na které velvyslanectví se mohu obrátit, abych v případě nouze získal pomoc ve třetí zemi? 32

Bydlení

- 19 Za jakých podmínek se jako občan EU smím zdržovat v ostatních členských státech? 34
- 20 Jaké úpravy platí pro státní příslušníky třetích zemí, kteří nejsou rodinnými příslušníky občana Unie? 36
- 21 Existují omezení pro majetek, který si lze s sebou vzít při stěhování? 37
- 22 Musím přehlásit své vozidlo? 38
- 23 Ve kterém členském státě musím zaplatit za své vozidlo daň? 39
- 24 Platí můj řidičský průkaz i v ostatních členských státech? 40
- 25 Ve kterém členském státě platím daně? 41
- 26 Je možné nabýt nemovitosti v jiném členském státě? 42
- 27 Jaká volební práva mám jako občan Unie? 43

Práce

- 28 Jak najdu práci v jiném členském státě? 46
- 29 Smím jako občan Unie z nového členského státu pracovat v jiném členském státě? 47

Vzájemné uznávání vzdělání

- 30 Bude moje maturita uznána v ostatních členských státech? 50
- 31 Bude moje závěrečná zkouška uznána v jiném členském státě? 51

Sociální zabezpečení

- 32 Ve které zemi jsem sociálně pojištěn? 54
- 33 Která země mi bude platit důchod? 55
- 34 Na co je třeba dbát při invaliditě? 56

- 35 Na co mám nárok při nemoci v jiném členském státě? 57
- 36 Jaké novinky přináší evropský průkaz zdravotního pojištění? 58
- 37 Co platí, když chci plánovaně využít lékařské ošetření v jiném členském státě? 58
- 38 Ve které zemi mám nárok na přídavky na děti? 59
- 39 Který členský stát mi platí podporu v nezaměstnanosti, když jsem se stal nezaměstnaným? 60
- 40 Mohu si vzít podporu v nezaměstnanosti do jiného členského státu? 61
- 41 Mohou občané Unie požádat o dávky sociální pomoci v ostatních členských státech? 62

Práva v každodenním životě

- 42 Jak jsem chráněn před diskriminací? 64
- 43 Jaké platí úpravy ohledně diskriminace pohlaví? 66
- 44 Jak jsou chráněna základní práva na evropské úrovni? 67
- 45 Jak chrání EU moje práva spotřebitele? 68
- 46 Které právo platí při přeshraničních platbách v eurech? 69

Ostatní

- 47 Které právo platí při uzavření manželství s občanem z jiného členského státu? 72
- 48 Které právo upravující jména platí u národnostně smíšených manželství? 73
- 49 Uznávají se v EU vzájemně soudní rozhodnutí? 74
- 50 Může být pokuta vymáhána v jiném členském státě? 76

Další informace a poradenství

Právo

Evropské unie

01

Co je právo EU?

Právo EU představuje vlastní právní řád, který platí jak pro členské státy, tak i pro jednotlivce. Aby mohlo být právo EU prakticky účinné v jednotlivých vnitrostátních právních řádech, má přednost před vnitrostátním právem. Tím je zároveň posílena právní ochrana jednotlivce.

Je třeba rozlišovat **primární právo** a **sekundární právo**.

Primární právo tvoří všechny zakládající smlouvy Evropské unie včetně příslušných příloh a protokolů a dále doplňující a pozměňovací smlouvy. Jsou to mj.

- Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), 1951,
- Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (EHS), 1957,
- Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (ESA, Euratom), 1957,
- Jednotný evropský akt (JEA), 1986.

Maastrichtskou smlouvou z roku 1992 byla založena Evropská unie jako zastřešující organizace (Smlouva o Evropské unii, Smlouva o EU). Dále byla Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství přejmenována na Smlouvu o založení Evropského společenství a bylo zavedeno unijní občanství. Další změny smluv byly provedeny Amsterodamskou smlouvou (1997) a Smlouvou z Nice (2001).

Primární právo tvoří také smlouvy o přistoupení nových členských států.

Lisabonská smlouva představuje po neúspěšné Smlouvě o Ústavě pro Evropu nejmladší smlouvu. Byla podepsána 13. 12. 2007 v Lisabonu, ratifikována všemi členskými státy podle jejich ústavních pravidel (parlamentem nebo referendem) a vstoupila v platnost 1. 12. 2009. Lisabonskou smlouvou nastupuje na místo Evropského společenství Unie a stává se jeho právní nástupkyní. Základem Unie jsou nyní dvě smlouvy, které mají stejnou právní sílu, nově upravená Smlouva o Evropské unii (Smlouva o EU) a Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU), která nahrazuje Smlouvu o založení ES.

Lisabonská smlouva jako rozsáhlá reformní smlouva zabezpečuje efektivnější rozhodovací procesy, demokratičtější kontrolu a jednotnější vystupování EU navenek. Vytváří rámec pro nové iniciativy Unie v boji proti změně klimatu a v oblasti energetické politiky. Listina základních práv Evropské unie je právně závazná a veřejnost poprvé získává právo v rámci evropské občanské iniciativy vyzvat Unii k předložení konkrétních návrhů právních aktů. Je posílena role parlamentů v členských státech stejně jako Evropského parlamentu. K dalším novinkám patří vytvoření funkce předsedy Evropské rady a dále vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který je zároveň místopředsdou Evropské komise. Díky tomu může Unie zaujmout v mezinárodních záležitostech jasnou jednotnou pozici.

Smlouvy naleznete na:

<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/index.htm>

Webové stránky

týkající se Lisabonské smlouvy:

http://europa.eu/lisbon_treaty/index_cs.htm

Sekundární právo rozlišuje následující právní akty:

- **Nařízení** je závazné v celém rozsahu a je přímo účinné ve všech členských státech. Je tedy srovnatelné s českým zákonem.
- Naproti tomu **směrnice** je adresována členským státům a je závazná pouze ohledně výsledku, kterého má být dosaženo. Vyžaduje transpozici do národního právního řádu během určité lhůty.
- **Rozhodnutí** je závazné v celém rozsahu. Pokud je určeno určitému adresátovi, je závazné pouze pro něj.
- **Doporučení a stanoviska** nejsou závazná. Doporučení navrhuje adresátovi určitý postup. Stanoviska obsahují posouzení určité současné skutečnosti.

02

Jak funguje právo EU v praxi?

Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU) obsahuje čtyři **základní svobody**:

- volný pohyb zboží (čl. 28–37 SFEU),
- volný pohyb osob (volný pohyb pracovníků a svoboda usazování podnikatelů, čl. 45–55 SFEU),
- volný pohyb služeb (čl. 56–62 SFEU) a
- volný pohyb kapitálu (čl. 63–66 SFEU).

Práva vyplývající z **volného pohybu osob** (čl. 45–55 SFEU) souvisela dříve výhradně s hospodářskou činností oprávněných osob. Maastrichtskou smlouvou bylo ovšem zavedeno **unijní občanství**. Čl. 21 SFEU dává každému občanu Unie – také nezávisle na jeho hospodářské činnosti – právo volně se pohybovat a pobývat na území ostatních členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve smlouvách a opatřeních přijatých k jejich provedení. Některá z těchto omezení a některé z těchto podmínek obsahuje směrnice 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států (viz otázka 11 a 19).

Jednotlivec může svá práva vyplývající ze základních svobod (čl. 28, 45, 49, 56, 63 SFEU) a dále z čl. 21 SFEU bezprostředně uplatňovat a prosazovat vůči státu a jeho institucím (např. cizinecký úřad, úřad práce). Mají přímý účinek; takže vnitrostátní právo, které je s nimi v rozporu, nelze aplikovat.

Podle judikatury Evropského soudního dvora jsou zejména v oblasti volného pohybu pracovníků (čl. 45 SFEU) nejen členské státy a jejich instituce, ale i ostatní – např. sportovní svazy nebo soukromí zaměstnavatelé – povinni vyhnout se ve svých stanovách a provozních řádech diskriminujícím úpravám. Jako jednotlivec se tedy občan vůči nim může odvolávat přímo na volný pohyb pracovníků.

Rozsudek ESD, C-281/98, Angonese

Základní svobody volného pohybu osob a volného pohybu služeb stanoví **speciální zákazy diskriminace** na základě státní příslušnosti. Předcházejí **všeobecnému zákazu diskriminace** podle čl. 18 SFEU.

Cílem **směrnice o službách**, vydané Evropskou unií, je dále odstraňovat právní a administrativní překážky pohybu služeb mezi členskými státy. Poskytovatelé služeb mohou své činnosti bez diskriminace zahajovat a vykonávat v ostatních členských státech, kromě výjimečně stanovených případů.

Směrnice 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu

Podle všeobecného zákazu diskriminace se nesmí ke srovnatelným skutečnostem přistupovat různě, jedině pokud by tento rozdílný přístup byl objektivně ospravedlnitelný. Čl. 18 SFEU zahrnuje také skrytou diskriminaci, tzn. nerovné zacházení, které souvisí se skutečnostmi, které jsou spojené se státní příslušností, např. bydlištěm nebo zemí původu (viz otázka 42).

Vnitrostátní úřady a soudy musí **nařízení** aplikovat stejně jako vnitrostátní zákony. V případě rozporu mezi vnitrostátním právem a nařízením má přednost nařízení. To znamená, že veškeré státní orgány jsou povinny dát předpisům nařízení v každém konkrétně rozhodovaném případě přednost a neaplikovat vnitrostátní právo, které je v rozporu s právem EU.

Pokud byla **směrnice** EU v předepsané lhůtě a řádně transponována do vnitrostátního práva, uplatňuje se v praxi již jen transponované vnitrostátní právo. To ovšem musí být vždy vykládáno v souladu se směrnici.

Pokud některý členský stát neprovede transpozici směrnice v předepsané lhůtě nebo řádně, jedná se o porušení práva EU ze strany členského státu.

Zde je třeba rozlišovat dva druhy případů:

- Pokud má předpis, do kterého je promítnuta směrnice, přímý účinek, může se na ni jednotlivec vůči státu a jeho institucím odvolávat přímo. Předpokladem pro přímý účinek předpisu, do kterého je promítnuta směrnice, je, že příslušné ustanovení je obsahově bezpodmínečné a dostatečně přesné. Tak je tomu v případě, pokud nejsou ze strany členského státu nutná žádná další opatření, pokud zakládá jednoznačný závazek pro členský stát a obsahuje právo jednotlivce.
- Pokud předpisy směrnice, která nebyla v předepsané lhůtě nebo řádně transponována, naproti tomu nejsou přímo aplikovatelné a občan na základě opožděné nebo nikoli řádné transpozice směrnice utrpěl škodu, přichází v úvahu nárok na náhradu škody vůči členskému státu na základě porušení povinnosti ze strany státu.

Rozsudek ESD, spojené věci C-6/90 a C-9/90, Francovich

03

Kdo zodpovídá za aplikaci práva EU?

Za aplikaci a prosazování práva EU zásadně zodpovídají **členské státy a jejich orgány**. Právo EU je součástí příslušného vnitrostátního právního řádu, takže porušení lze posuzovat stejným způsobem jako provinění proti čistě vnitrostátnímu právu.

Pokud se jako občan domníváte, že orgán obce, kraje či státu vykládá nebo aplikuje právo EU ve váš neprospěch, měli byste se nejprve obrátit na tento orgán a zjistit, jaké existují opravné prostředky.

Pokud si myslíte, že některý správní akt porušuje vaše práva, musíte zpravidla podat formální odvolání. Při tom je užitečné poukázat na předpisy práva EU, ze kterých vyvozujete svá práva.

Příslušný orgán vaše odvolání zohlední pouze tehdy, pokud bude doručeno ve stanovené lhůtě. Proto je velmi důležité, abyste dodržovali přísluš-

ná platná procesní pravidla a lhůty. Pokud budou vaše mimosoudní snahy o prosazení práva bezúspěšné, můžete se obrátit na soudy ve své zemi. Soudy se musí postarat o to, aby orgány vaší země hájily individuální práva existující podle práva EU. To se týká nejen případů přesahujících hranice jednoho státu, kdy má např. řecký státní příslušník, výdělečně činný v ČR, potíže se sociálním pojištěním. Může se to týkat také záležitostí, které spolu souvisí v rámci jediného členského státu, jako například při porušení zásady „stejně odměny mužů a žen“ (článek 157 SFEU) ze strany zaměstnavatele se sídlem v ČR vůči českému zaměstnanci.

Právní
ochrana

04

Kde mi poskytnou rady a pomoc při prosazování mých práv občana EU?

Evropská komise vám nabízí různé specializované služby, pomocí kterých se můžete dozvědět více o svých právech v Evropě a případně je mimosoudně prosazovat.

Na **aktualizovaném portálu „Vaše Evropa“** získáte kompletní informace týkající se života, práce a cestování v ostatních zemích EU.

Na otázky ohledně Evropské unie vám odpoví **Europe Direct**. Zavolejte na bezplatné telefonní číslo **00 800 6 7 8 9 10 11** nebo se obraťte přímo na místě na jedno ze středisek **Europe Direct** v ČR.

Služba „Vaše Evropa – Poradenství“ (Your Europe Advice) vám vysvětlí platné právní předpisy EU a poskytne vám informace o tom, jak můžete uplatňovat a prosazovat svá práva.

SOLVIT je on-line síť pro řešení problémů pro občany a podniky, v rámci které členské státy spolupracují při účelném řešení přeshraničních problémů s národními orgány v oblasti vnitřního trhu.

EURES pomáhá při hledání práce v celé Evropě a poskytuje informace o rámcových podmínkách při práci v ostatních zemích EU.

Evropská spotřebitelská centra (ESC) pomáhají ve všech otázkách ochrany spotřebitele přesahující hranice jednoho státu.

FIN-NET je síť pro mimosoudní urovnávání sporů v oblasti finančních služeb, tedy např. přeshraničních bankovních převodů v eurech.

Kromě toho existují ještě další služby, na které upozorňujeme v této brožuře vždy na vhodném místě.

Je třeba si uvědomit, že tyto služby nemohou nahradit osobního právníka a konzultací u poradenských míst se neodkládají případné lhůty pro uplatnění opravných prostředků ve správních řízeních před vnitrostátními orgány.

Adresy a webové stránky služeb najdete na straně 79 pod záložkou **„Speciální nabídka poradenství“**.

05

Ve kterých případech mohu podat stížnost u Evropské komise?

Každý občan, který je názoru, že nějaká vnitrostátní úprava (právní nebo správní předpis) nebo správní praxe představuje **porušení ustanovení nebo zásady práva EU**, může podat u Evropské komise stížnost proti příslušnému členskému státu. Stěžovatel nemusí dokazovat, že se domnělé porušení týká jeho osobně.

Na základě stížnosti u Komise nelze ovšem učinit právně závazné rozhodnutí v konkrétním případě. To mohou učinit pouze orgány a soudy příslušného členského státu. Proto by se měla stížnost u Komise zpravidla podávat „vedle“ vnitrostátních opravných prostředků, a nikoli „místo“ nich.

Stížnosti jsou bezplatné a lze je podávat bez zastoupení advokátem. Ke stížnosti připojte – pokud je to možné – relevantní dokumenty a důkazní materiál (např. příslušné vnitrostátní právní a správní předpisy a existující rozhodnutí atd.).

Stížnost lze podat buď u Evropské komise v Bruselu, nebo prostřednictvím zastoupení Evropské komise v členských státech. Ta stížnost postoupí Generálnímu sekretariátu Evropské komise.

Adresa Evropské komise pro stížnosti:

Evropská komise
Generální sekretariát
B-1049 Brusel
BELGIE

Formulář pro podání stížnosti:

http://ec.europa.eu/eu_law/your_rights/your_rights_forms_cs.htm
E-mail: SG-PLAINTES@ec.europa.eu

Pokud vaše stížnost není zjevně neodůvodněná, Komise váš případ prošetří a určí, které právní předpisy pro ni platí. Poté rozhodne, zda je třeba se věci dále věnovat, nebo ne. V zásadě je toto rozhodnutí učiněno do roka od doručení stížnosti. Útvary Komise mohou na základě pravidel a priorit pro zahájení a provádění řízení o nesplnění povinnosti rozhodnout, zda se stížnost bude dále řešit, nebo nikoli. Pokud se Komise rozhodne pro další řešení, bude příslušný členský stát upomínacím dopisem vyzván, aby se k výtku vyjádřil. Ve druhém stupni může Komise poslat příslušnému členskému státu odůvodněné stanovisko a stanovit lhůtu, ve které musí být porušení práva EU odstraněno. V případě, že členský stát nechá stanovenou lhůtu vypršet, může Komise dále podat proti členskému státu u ESD žalobu pro nesplnění povinnosti.

Pokud se vaše stížnost týká porušení **evropského práva na ochranu hospodářské soutěže**, měli byste se obrátit přímo na Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž Evropské komise v Bruselu.

Za tímto účelem existují v zásadě dva různé postupy. Jednak můžete podat formální stížnost, pro kterou použijete konkrétní formuláře. Taková stížnost je ovšem přípustná pouze tehdy, pokud stěžovatel může sám vymáhat „oprávněný zájem“. Dále můžete Generálnímu ředitelství pro hospodářskou soutěž doručit neformálně informace o jednání jiných účastníků trhu, resp. orgánů veřejné moci, které podle vašeho názoru odporuje pravidlům hospodářské soutěže. Za tímto účelem byla zřízena příslušná elektronická schránka. Informace můžete poslat i poštou.

Formální stížnost týkající se kartelového práva:

Evropská komise
Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž / Antitrustový rejstřík
1049 Brusel
BELGIE
E-mail: comp-greffe-antitrust@ec.europa.eu
Fax: +32 22950128
http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust_mail.html#complaints
(k dispozici pouze v anglickém jazyce)

Nařízení (ES) č. 773/2004:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004R0773:20070101:CS:PDF>

Oznámení Komise ohledně projednání stížností v oblasti kartelového práva:

http://europa.eu/legislation_summaries/competition/firms/l26111_cs.htm

Formální stížnost týkající se státní podpory:

Evropská komise
Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž / Rejstřík státních podpor
1049 Brusel
BELGIE
E-mail: stateaidgreffe@ec.europa.eu

Formulář:

http://ec.europa.eu/competition/forms/download_cs.html

Neformální stížnost:

E-mail: comp-market-information@ec.europa.eu
http://ec.europa.eu/comm/competition/contact_en.html
(k dispozici pouze v anglickém jazyce)

06

Existuje petiční právo na evropské úrovni?

Každý občan Evropské unie nebo každá osoba, která má bydliště v členském státě Evropské unie, může samostatně nebo společně s jinými osobami předložit **Evropskému parlamentu petici** ve věci, která spadá do oblasti činnosti Unie a která se ho nebo jich bezprostředně týká. Toto petiční právo, které je zaručeno Smlouvou, mohou uplatnit také podniky, organizace nebo sdružení se sídlem v Evropské unii.

Petice může obsahovat individuální žádost, stížnost, připomínku k aplikaci práva EU nebo výzvu Evropskému parlamentu, aby zaujal stanovisko k určité záležitosti. Tyto petice umožňují Evropskému parlamentu upozorňovat na porušování práv občanů Unie ze strany členského státu, místních úřadů nebo jiné instituce. Pouhými žádostmi o informace a všeobecnými otázkami ohledně politiky EU se Petiční výbor naproti tomu nezabývá.

Petice musí být adresovány Evropskému parlamentu. Projednává je Petiční výbor Evropského parlamentu. Výbor odpoví každému předkladateli a průběžně ho informuje o postupu jeho záležitosti.

V závislosti na situaci může Petiční výbor např. vyzvat Evropskou komisi, aby provedla předběžné přezkoumání věci a předala informace o dodržování příslušného práva EU. Může také petici za účelem informování nebo dalšího projednání předat jiným výborům Evropského parlamentu nebo za účelem řešení příslušného problému zahájit jiné kroky, které považuje za účelné.

Petiční výbor sám ovšem nemůže ani přiznat právo jedné straně sporu, ani nemůže zahájit řízení o nesplnění povinnosti proti příslušnému členskému státu.

Petice lze podávat neformálně v některém z úředních jazyků Evropské unie. Musí obsahovat následující údaje: jméno, státní příslušnost a adresu předkladatele, přesný popis skutečnosti s odkazy na odpovídající oblasti činnosti EU, důvody petice, podpis předkladatele a, pokud je to možné, důkazní materiál.

Petici adresujte přímo následujícímu orgánu:

Předseda Evropského parlamentu

Rue Wiertz

1047 Brusel

BELGIE

nebo on-line na:

<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/00533cec74/Petitions.html>

Další informace:

Evropský parlament – Informační kancelář v ČR
Jungmannova 24, 110 00 Praha 1 - Nové Město

Tel.: +420 255708208

Fax: +420 255708200

E-mail: eppraha@europarl.europa.eu

<http://www.evropsky-parlament.cz>

Evropská občanská iniciativa

Od 1. dubna 2012 mají občané EU k dispozici nový nástroj, díky němuž se mohou podílet na utváření politiky EU. Občanská iniciativa, která byla zavedena Lisabonskou smlouvou, poskytuje milionu obyvatel přinejmenším sedmi členských států EU možnost požadovat po Evropské komisi, aby v oblastech spadajících do její působnosti předložila návrh právního předpisu. V každém z těchto 7 členských států musí počet signatářů dosáhnout stanoveného limitu, v ČR je to 16 500 signatářů.

Více informací i způsob, jak Evropskou občanskou iniciativu navrhnout, naleznete na:

<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=cs>

Nařízení 211/2011
o občanské iniciativě

Prováděcí nařízení 1179/2011,
kterým se stanoví technické specifikace pro on-line systémy sběru o občanské iniciativě

07

Jakou funkci má evropský veřejný ochránce práv?

V případě **sporu s některou institucí EU** můžete podat stížnost u evropského veřejného ochránce práv. Toto právo mají občané všech členských států Evropské unie, občané mající bydliště v jednom z členských států a podniky, sdružení nebo jiné instituce se statutárním sídlem v Unii.

Evropský veřejný ochránce práv je oprávněný kontrolovat administrativu EU a její vztahy k občanům a podnikům. Prošetřuje stížnosti na nesprávné postupy při činnosti institucí a orgánů Evropské unie. Evropský veřejný ochránce práv naproti tomu nepřijímá stížnosti na státní, regionální nebo místní úřady, ani když se týkají stížností ohledně záležitostí EU. Ty lze adresovat národním veřejným ochráncům práv nebo petičním výborům ve státních nebo regionálních zastupitelských sborech.

Nesprávné postupy jsou mj. nečestné jednání, nerespektování práva, administrativní nesrovnalosti a zbytečné průtahy. Na podání stížnosti na nesprávný postup, který se ani nemusí týkat vás samotných, máte čas dva roky. Tato lhůta začíná běžet od okamžiku, kdy jste se dozvěděli o skutečnostech, které jsou důvodem vaší stížnosti. Před podáním stížnosti se ovšem musíte obrátit na dotčenou instituci. Stížnost u veřejného ochránce práv neprodlužuje lhůty pro stížnosti u úřadů a žaloby u soudu.

Pokud veřejný ochránce práv zjistí nesrovnalosti v administrativě některé instituce EU, hledá řešení přijatelné pro obě strany. Dotčené instituci může podle vlastního uvážení dát doporučení pro

vyřízení případu. Pokud se instituce jeho doporučeními neřídí a ani nedojde k jinému uspokojivému řešení, může předložit zvláštní zprávu Evropskému parlamentu. Veřejný ochránce práv vás informuje o výsledku svých šetření, stanovisku dotčené instituce a všech doporučeních, která vydal ve vaší záležitosti.

Stížnost musí být sepsána v úředním jazyce EU. Musí z ní jasně vyplývat, kdo jste, na kterou instituci, resp. který orgán Evropské unie si stěžujete a jaké jsou důvody vaší stížnosti.

Standardní formulář stížnosti:

<http://www.ombudsman.europa.eu/cs/home.faces>

Poštou:

Evropský veřejný ochránce práv
1 avenue du Président Robert Schuman
CS 30403
67001 Strasbourg Cedex
FRANCIE
Tel.: +33 388172313
Fax: +33 388179062
E-mail: eo@ombudsman.europa.eu
<http://www.ombudsman.europa.eu>

08

Mohu podat žalobu u Evropského soudního dvora (ESD) v Lucemburku?

U Evropského soudního dvora v zásadě nemůžete jako jednotlivý občan sami podat žalobu. Lisabonská smlouva změnila oficiální název ESD na Soudní dvůr Evropské unie, pro zjednodušení používáme v této publikaci zažitý název Evropský soudní dvůr.

Je to možné pouze v několika zvláštních případech. Např. můžete u Tribunálu, který je přiřazen k ESD, napadnout rozhodnutí Evropské unie, které je určené vám samotným nebo se vás bezprostředně a osobně týká. Taková rozhodnutí jsou vydávána zejména v oblasti evropského práva na ochranu hospodářské soutěže. Také žaloby proti nařízením EU mohou jednotlivci podávat pouze tehdy, pokud se jich bezprostředně a osobně týkají.

Pokud si myslíte, že jsou porušována vaše práva vyplývající z práva EU, musíte se zpravidla bránit vnitrostátními opravnými prostředky.

Vnitrostátní soud, který má rozhodnout o případu souvisejícím s právem EU, může požádat Evropský soudní dvůr (ESD) v Lucemburku o vysvětlení evropských právních aspektů, pokud jsou relevantní pro rozhodnutí (**tzv. řízení o předběžné otázce**). V některých případech je vnitrostátní soud povinen právní otázku předložit ESD. Tato povinnost existuje, pokud v rozhodovaném případě již nelze rozhodnutí napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva nebo pokud vnitrostátní soud nechce aplikovat právní akt Evropské unie, protože ho považuje za neplatný. ESD v rámci řízení o předběžné otázce konstatuje, jak mají být vykládány předpisy práva EU, resp. zda jsou platné. Nevyslovuje ale konečný rozsudek v právním sporu probíhající u vnitrostátního soudu. To zůstává věcí vnitrostátního soudu, který se ale musí řídit výkladem ESD.

Lisabonská smlouva rozšířila kompetence ESD. Od 1. prosince 2009 je příslušný pro téměř všechny oblasti politiky Evropské unie. Výjimkou je pouze společná zahraniční a bezpečnostní politika.

Evropský soudní dvůr v Lucemburku (ESD):
<http://curia.europa.eu>

Na rozdíl od ESD v Lucemburku máte jako jednotlivý občan možnost podat osobní stížnost u **Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) ve Štrasburku**. U štrasburského soudu můžete podat stížnost na provinění proti Evropské úmluvě o lidských právech (EÚLP) ze strany státu, který je smluvní stranou Úmluvy. Kromě členských států Evropské unie je smluvními stranami této Úmluvy cca 20 dalších evropských států. Evropský soud pro lidská práva není ovšem Evropský soudní dvůr a je institucionálně nezávislý.

Předpokladem přípustnosti stížnosti je úplné vyčerpání vnitrostátních právních prostředků, v ČR tedy včetně ústavní stížnosti.

Evropský soud pro lidská práva
F-67075 Strasbourg Cedex

Podrobné informace k řízení o stížnosti:
<http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/A175E1B8-FE7D-4602-B2F6-AF5B39D07A5C/0/NoticeCZE.pdf>

Dokumenty

09

Kde najdu právo EU?

Občané EU mají v zásadě neomezený nárok na přístup k oficiálním dokumentům orgánů Evropské unie. Toto právo upravuje nařízení (ES) č. 1049/2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Komise a Rady. Výjimku představuje, pokud by nahlížení poškozovalo osobní nebo obchodní zájmy nebo pokud to v konkrétním případě zakazuje veřejný zájem, např. z bezpečnostních důvodů.

Zveřejněné dokumenty (právní předpisy EU, návrhy právních předpisů, sdělení, zprávy, zelené a bílé knihy) a dále rejstříky zveřejněných a nezveřejněných dokumentů všech institucí najdete na internetu na http://europa.eu/documentation/official-docs/index_cs.htm.

Právní akty

Pomocí **EUR-Lex** (<http://eur-lex.europa.eu/>) najdete na základě různých kritérií vyhledávání veškeré platné právní akty. Nejrychleji se k cíli dostanete pomocí „základního vyhledávání“ podle „čísła“ dokumentu. Pokud se jedná o právní akt, který byl několikrát změněn (což je u starších právních aktů častý případ), lze pomocí základního vyhledávání najít také konsolidované znění právního aktu (začlenění postupných změn a oprav do jednoho srozumitelného dokumentu). Nově také existuje rejstřík konsolidovaných právních předpisů na: http://eur-lex.europa.eu/cs/legis/avis_consolidation.htm.

Judikatura

Pomocí **Curia** (<http://curia.europa.eu>) najdete **rozsudky, závěrečné návrhy a usnesení** Evropského soudního dvora, Tribunálu a Soudu pro veřejnou službu vydané od června 1997. Starší judikaturu najdete na **EUR-Lex** (viz výše).

Legislativní proces

Databáze OEIL (<http://www.europarl.europa.eu/oeil/index.jsp?language=en>) analyzuje a sleduje rozhodovací proces v rámci Evropské unie, pozici Evropského parlamentu při vypracovávání evropské legislativy a aktivity institucí, které se účastní legislativního procesu.

Pomocí **Pre-Lex** (<http://ec.europa.eu/prelex/apcnet.cfm?CL=cs>), databáze interinstitucionálních postupů, můžete sledovat jednotlivé etapy legislativního procesu mezi Komisí a ostatními institucemi.

Na internetové stránce **Spolurozhodování** (<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/0080a6d3d8/Ordinary-legislative-procedure.html>) najdete v anglickém a francouzském jazyce podrobné informace o právních aktech, které jsou schvalovány ve spolurozhodovacím řízení.

Sledování legislativy (tzv. Fact-Sheety)

Internetové stránky „**Přehledy právních předpisů**“ (http://europa.eu/legislation_summaries/index_cs.htm) poskytují shrnutí a bibliografické údaje k platným opatřením ve všech oblastech činnosti Evropské unie a dále k návrhům a příslušným zprávám. Na těchto internetových stránkách lze kromě toho najít pravidelně aktualizovaná shrnutí probíhajících legislativních procesů.

Veřejné dokumenty v tištěné podobě můžete získat také od těchto institucí:

Informační síť Europe Direct

Informační síť **Europe Direct** představují spojení mezi EU na místní úrovni a občany. Úkolem této sítě je mimo jiné poskytovat občanům přímo na místě informace, rady, pomoc a odpovědi na otázky ohledně orgánů, právních aktů, politických opatření, programů a možností financování Evropské unie.

Nejbližší středisko Europe Direct ve vašem okolí naleznete na http://europa.eu/europedirect/meet_us/interactive_map/czechrepublic/index_cs.htm.

Také můžete zavolat na bezplatnou telefonní linku 00 800 6 7 8 9 10 11 (ze všech členských států) nebo na placenou telefonní linku +32 22999696 (mimo EU a pro určité mobilní operátory).

Evropská dokumentační střediska

Každé ze sedmi evropských dokumentačních středisek v ČR má k dispozici oficiální publikace Evropské unie. Které dokumentační středisko se nachází ve vašem okolí, můžete zjistit v seznamu na http://europa.eu/europedirect/meet_us/directory/index_cs.htm

Úřad pro publikace

http://publications.europa.eu/others/agents/index_cs.htm

Distributoři v členských státech

http://publications.europa.eu/others/agents/index_cs.htm

Bookshop (internetové knihkupectví)

<http://bookshop.europa.eu>

Koutek snadné četby:

http://ec.europa.eu/publications/index_cs.htm

10

Co mohu udělat, když některý dokument není veřejně přístupný?

Pokud požadované dokumenty nejsou veřejně přístupné, můžete požádat o přístup k nim zvlášť, a sice vždy u orgánu, který dokument vytvořil nebo vydal. Žádost musí být podaná e-mailem, faxem nebo poštou a sepsaná v jednom z 23 úředních jazyků EU.

Evropská komise

Generální sekretariát
Odbor SG/E3 Transparentnost,
zájmová sdružení a externí organizace
1049 Brusel
BELGIE
Fax: +32 22968498
E-mail: sg-acc-doc@ec.europa.eu
http://ec.europa.eu/transparency/access_documents/index_en.htm
(k dispozici pouze v anglickém, německém
a francouzském jazyce)

Rada Evropské unie

Generální sekretariát Rady Evropské unie
Generální ředitelství F – Transparentnost
Rue de la Loi 175
1048 Brusel
BELGIE
Fax: +32 22816361
E-mail: access@consilium.europa.eu

On-line formulář:

<http://register.consilium.europa.eu/servlet/jsp/MailAccessPrivacy.jsp?&cmsid=928&lang=CS&fc=REGAISCS>

Evropský parlament

Veřejný rejstřík – přístup k dokumentům/„Elektronický rejstřík dokumentů“
PHS 06 A 046
Rue Wiertz
1047 Brusel
BELGIE
Fax: +32 22843949

nebo:

Plateau du Kirchberg
BP 1601
2929 Lucemburk
LUCSEMBURSKO
Fax +352 430022978
E-mail: register@europarl.europa.eu
<http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?language=CS>

Cestování

11

Jaké formality je třeba dodržovat při cestování?

Jako občané EU máte právo přicestovat bez zvláštních formalit do jakékoli země EU. Potřebujete pouze platný průkaz totožnosti nebo cestovní pas. Na základě Dohody o Evropském hospodářském prostoru (EHP) s Islandem, Lichtenštejnskem a Norskem a dále na základě Dohody o volném pohybu osob se Švýcarskem platí pro jejich občany stejná pravidla jako pro občany EU, tzn., že pro přicestování do EU potřebují rovněž pouze průkaz totožnosti nebo cestovní pas. Stejně tak občané EU mohou cestovat do těchto zemí bez zvláštních formalit.

Nesmí být vyžadováno vízum. Platnost dokladů smí být kontrolována, nesmí vám být však kladeny otázky ohledně účelu a trvání vaší cesty. Vaše právo na cestování smí být omezeno pouze z důvodů veřejného pořádku, zdraví nebo bezpečnosti.

U rodinných příslušníků, kteří nemají státní občanství některého členského státu, je třeba mít na paměti, že členské státy, do kterých chtějí přicestovat, ale i tranzitní země, mohou podle státní příslušnosti cestujících požadovat vstupní vízum. Výjimkou je, pokud mají tito rodinní příslušníci platnou „pobytovou kartu rodinného příslušníka občana Unie“ podle článku 10 směrnice 2004/38/ES. Příslušné konzuláty musí pro tyto rodinné příslušníky vystavit víza bezplatně ve zrychleném řízení. Svoboda cestování, které požívají vaši rodinní příslušníci na základě práva EU, nepředstavuje vlastní právo. To znamená, že vašim rodinným příslušníkům toto právo náleží pouze ve vašem doprovodu. Samostatně cestující rodinní příslušníci, kteří nemají státní občanství žádného členského státu, nemohou využít příslušná usnadnění při vystavování víza. Výjimkou může být případ přistěhování se za svým rodinným příslušníkem, který je občanem EU.

V závislosti na statutu pobytu požívají tito rodinní příslušníci řadu úlev, např. v „schengenském prostoru“. Pokud má státní příslušník třetí země platné povolení k pobytu od některého z „schengenských států“, může se za určitých předpokladů až tři měsíce volně pohybovat i v ostatních schengenských státech. Tak může například indický státní příslušník, který má platné české povolení k pobytu, vycestovat na krátký pobyt do Polska, aniž by měl vízum. Svou přítomnost musí ovšem ohlásit polským úřadům.

Směrnice 2004/38/ES

o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států

Nařízení (ES) č. 539/2001,

kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum

12

Co znamená „Schengen“?

15. června 1985 uzavřely Belgie, Německo, Francie, Lucembursko a Nizozemsko v lucemburském Schengenu dohodu, jejímž cílem je postupné odstraňování kontrol na společných hranicích. Nejprve bylo dohodnuto, že tyto kontroly budou omezeny na prostou zrakovou kontrolu.

V rámci „Úmluvy k provedení Schengenské dohody“ z 19. června 1990 byl mimo jiné dohodnut článek 2:

„Vnitřní hranice mohou být překračovány na libovolných místech a neprovádějí se na nich kontroly osob.“

Tento článek je veřejností zcela všeobecně ztotožňován s pojmem „Schengen“ a má největší vliv na každodenní život občanů EU. V „schengenském prostoru“ tak již na vnitřních hranicích normálně neexistují žádné kontroly osob.

Pouze ve výjimečných případech může členský stát z důvodu veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti po konzultaci s ostatními členskými státy na omezené období znovu provádět hraniční kontroly. Prakticky použitelná je tato možnost především při velkých sportovních událostech, jako je např. mistrovství Evropy ve fotbale.

Nezávisle na této výjimce smí smluvní státy vykonávat policejní pravomoci příslušnými orgány (celní orgány nebo policie).

K pěti zakladatelským státům se později připojilo Dánsko, Řecko, Španělsko, Itálie, Rakousko, Portugalsko, Finsko, Švédsko a dále Island a Norsko (tyto dva státy nejsou členskými státy EU).

Pokud tedy cestujete do Bulharska, Rumunska, Irska, na Kypr či Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, musíte se na hranicích prokázat platným občanským průkazem nebo cestovním pasem. I když jsou tyto země součástí Unie, do schengenského prostoru nepatří.

Amsterodamskou smlouvou bylo tzv. schengenské *acquis* (schengenská legislativa) začleněno do právního rámce Evropské unie.

V rámci rozšíření přijaly schengenské *acquis* 1. 5. 2004 také Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko a Slovensko. Přistoupením k EU 1. ledna 2007 následovalo Bulharsko a Rumunsko.

Nové členské státy Česká republika, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko a Slovensko se plnoprávními členy Schengenu staly 21. 12. 2007. Bulharsko, Kypr a Rumunsko naproti tomu ještě neaplikují schengenské úpravy ve všech částech: do příslušného rozhodnutí Rady se zde ještě budou konat hraniční kontroly a budou se ještě vystavovat národní víza.

Švýcarsko je kromě Norska a Islandu třetí zemí, která přistoupila k schengenskému prostoru a není členem EU. Dohoda vstoupila pro Švýcarsko v platnost ke 12. 12. 2008, od konce března 2009 také pro kontroly na letištích. 26. zemí schengenského prostoru se stalo 19. 12. 2011 Lichtenštejnsko.

Občané z určitých třetích států (viz nařízení (ES) č. 539/2001), kteří v schengenské zemi nechtějí žít, nýbrž se zde chtějí zdržovat pouze přechodně, potřebují pouze jediné schengenské vízum. Toto vízum je vystaveno některým ze států schengenského prostoru a je platné pro vstup a krátkodobý pobyt po dobu až tří měsíců ve všech schengenských státech.

13

Které nakoupené zboží mohou převážet přes hranice?

Soukromé osoby mohou na cestách v rámci Evropské unie nakupovat a převážet zboží bez omezení množství, pokud je určeno pro osobní potřebu a nikoli pro další prodej. Vyňata jsou z toho nová vozidla.

Daň z přidané hodnoty a spotřební daň je zahrnuta v ceně zboží v zemi zakoupení. Nemohou být vybírány žádné další daně v jiném členském státě. Protože Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko nejsou členskými státy EU, na tyto země se tato úprava nevztahuje.

Zvláštní předpisy platí pro zboží podléhající spotřební dani, např. alkoholické nápoje a tabákové výrobky. Pokud si soukromá osoba zakoupí v některém členském státě toto zboží, nevztahuje se na ni v zemi, do které cestuje, spotřební daň pouze tehdy, pokud je zboží určeno pro osobní potřebu cestujícího nebo jeho rodiny a přepravuje ho sám.

Rozsudek ESD, C-5/05, Joustra

Při on-line nákupech z jiné země EU naproti tomu zboží podléhá spotřební dani v zemi, ve které je přijato.

Při zjišťování skutečnosti, zda je příslušné zboží určeno pro osobní potřebu cestujícího, musí členské státy zohlednit všechny podstatné skutečnosti, jako např. množství a druh zboží, obchodněprávní postavení vlastníka zboží a jeho důvody pro vlastnictví zboží nebo zvolený druh přepravy.

Ohledně množství zboží platí určitá povolená množství, např. 800 ks cigaret a 90 l vína nebo 110 l piva.

Povolená množství:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/common/travellers/within_eu/index_en.htm

Brožura „Cestování po Evropě“:

http://europa.eu/travel/shop/index_cs.htm

14

Souborné služby pro cesty, pobyty a zájezdy: Jaká mám práva?

U souborných služeb pro cesty, pobyty a zájezdy můžete jako občan požadovat od organizátora náhradu škody, pokud organizátor nedodrží to, co slíbil.

To platí také v případě nemajetkové újmy, např. ušlé radosti z dovolené. Kromě toho je organizátor povinen vám poskytnout bezplatně pomoc a případně potřebné náhradní služby.

V případě insolvence organizátora máte právo na vrácení zálohy, resp. zaplacení nákladů na zpáteční cestu. Pokud organizátor bez vašeho souhlasu zvýší ceny nebo změní cíl dovolené, můžete za určitých podmínek svou rezervaci zrušit.

Souborné služby pro cesty, pobyty a zájezdy znamenají soubor služeb sestavený poskytovatelem, které jsou prodávány nebo nabízeny k prodeji za souhrnnou cenu, jsou poskytovány po dobu přesahující 24 hodin nebo zahrnují-li nocleh a skládají se minimálně ze dvou následujících služeb:

- doprava,
- ubytování,
- jiné služby cestovního ruchu, které se nevztahují k dopravě nebo ubytování a na které připadá významná část souhrnné ceny.

Když si zaplatíte pouze dopravu letadlem, nejedná se o souborné služby, a nemůžete proto ani využívat ochranu zaručovanou směrnicí o souborných službách.

Směrnice 90/314/EHS

o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy

Rozsudek ESD, C-168/00, Leitner

(rozsudek o náhradě nemajetkové újmy)

15

Jaká mám práva jako cestující v letecké dopravě?

U veškerých letů (včetně charterových letů), které jsou vypravovány z některého letiště v EU nebo které směřují z letiště mimo EU do cíle v EU a provozuje je letecká společnost EU, můžete uplatňovat práva na základě nařízení upravujícího práva cestujících v letecké dopravě.

Pokud by i přesto, že se jedná o v jeden čas rezervovanou cestu, část letu neprobíhala z letiště v EU ani nebyla provozována leteckou společností EU, nemůžete se ohledně tohoto dílčího letu odvolávat na toto nařízení.

Rozsudek ESD, C-173/07, Emirates Airlines

Pokud jste si rezervovali let a včas jste se přihlásili k přepravě, musí vám letecká společnost v případě nepřepavení nebo zrušení letu nabídnout okamžitou pomoc a možnost jiné přepravy a případně kromě toho poskytnout finanční odškodnění.

Při zpoždění máte nárok na okamžitou pomoc, na jinou přepravu nebo na proplacení ceny letenky. ESD rozhodl, že při zpoždění o tři hodiny nebo více můžete v zásadě uplatnit nárok na finanční odškodnění.

Rozsudek ESD, C-402/07 a C-432/07, Sturgeon, Böck a Lepuschitz

Při poškození nebo ztrátě zavazadla a dále při újmě způsobené zraněním nebo smrtí v důsledku nehody můžete žádat náhradu škody na celém světě.

Od července 2008 zajišťuje nové nařízení větší ochranu a pomoc pro postižené cestující letadlem a dále pro cestující letadlem s omezenou pohyblivostí.

Při zrušení letu není letecký dopravce povinen zaplatit náhradu, pokud ke zrušení vedly mimořádné okolnosti. ESD se v nedávném rozsudku vyjádřil k otázce, zda takovou mimořádnou okolnost mohou představovat technické problémy. Podle tohoto rozsudku technický problém u letadla, který se projeví při údržbě nebo vyskytne v důsledku zanedbané údržby, jako takový nepředstavuje „mimořádnou okolnost“ ve smyslu nařízení. Tak je tomu pouze v případě, pokud je problém způsoben událostmi, které svou povahou či původem nejsou vlastní běžnému výkonu činnosti příslušného leteckého dopravce a vymykají se jeho účinné kontrole (např. v případě skryté výrobní vady nebo sabotáže). Skutečnost, že letecký dopravce dodržel minimální pravidla údržby letadla, nehraje v této souvislosti roli.

Rozsudek ESD, C-549/07, Wallentin-Hermann**Brožura Práva cestujících
v letecké dopravě:**

http://ec.europa.eu/transport/publications/doc/apr_leaflet_cs.pdf

**Více o právech cestujících
v letecké dopravě:**

http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/air/index_cs.htm

Formulář

pro stížnosti na letecké dopravce nebo na Úřad pro civilní letectví jako národní orgán dohledu
http://ec.europa.eu/transport/passengers/air/doc/complain_form/eu_complaint_form_cs.pdf

Národní orgán dohledu v ČR

Úřad pro civilní letectví:
<http://www.caa.cz/cestujici>

Národní orgány dohledu:

http://ec.europa.eu/transport/themes/passengers/air/doc/2004_261_national_enforcement_bodies.pdf

Nařízení (ES) č. 261/2004,

kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů

Nařízení (ES) č. 1107/2006

o právech osob se zdravotním postižením a osob s omezenou schopností pohybu a orientace v letecké dopravě

Nařízení (ES) č. 2027/97

o odpovědnosti leteckého dopravce v případě nehod

Evropská unie navíc sestavila „černou listinu“ prokazatelně nebezpečných leteckých dopravců, jejichž provoz je v Evropské unii buď zakázán, nebo podléhá omezením. Tento seznam je neustále aktualizován a lze do něj nahlédnout na internetu na: http://ec.europa.eu/transport/modes/air/safety/air-ban/index_cs.htm.

16

Jaká mám práva jako cestující v železniční dopravě?

Na všech železničních cestách a dopravních spojích v EU provozovaných jedním nebo více EU licencovanými železničními podniky můžete uplatňovat práva na základě nařízení upravujícího práva cestujících v železniční dopravě. Tato pravidla se vztahují na všechny železniční cesty a dopravní spoje v Unii (vnitrostátní i mezinárodní).

Pokud je váš vlakový spoj zrušen či zpožděn, máte právo na kompenzaci. V každém případě by vám měly být během čekání na spoj poskytnuty odpovídající informace o důvodu zpoždění.

Jakmile se dozvíte, že se očekává zpoždění delší než 60 minut (oproti času odjezdu uvedenému na jízdence), máte několik možností: můžete cestu zrušit a požadovat okamžité proplacení plné ceny jízdenky, nebo požádat dopravce o změnu jízdenky, popř. i trasy, která vám umožní dostat se do místa určení nejbližším možným spojem či v den podle vlastního výběru. Také můžete pokračovat i přes dané zpoždění v cestě podle původního plánu.

Rozhodnete-li se v cestě pokračovat, máte nárok na náhradu škody při zpoždění v délce 1 až 2 hodin na vrácení 25 % jízdného, při zpoždění přesahujícím 2 hodiny dokonce na vrácení 50 % jízdného. Jízdné musí být vráceno v průběhu jednoho měsíce od podání žádosti.

Nárok na odškodnění vám nevzniká, pokud byl spoj zrušen, zpožděn či pokud jste ho nestihli z důvodu, jemuž se nedalo předejít, jako jsou například mimořádné povětrnostní podmínky. Dopravce však musí vynaložit veškeré úsilí na to, aby sjednanou službu poskytl.

Výše uvedená práva na náhradu škody vzniklé v důsledku zrušení či zpoždění vlakového spoje však nemohou být uplatněna v případě městských, příměstských a místních železničních spojení, včetně linek podzemní dráhy, tramvaje a příměstských expresních vlakových spojů. Toto bude platit alespoň do roku 2014.

Pokud nejste s odpovědí či jednáním železničního dopravce spokojeni, obraťte se na **národní orgán dohledu v ČR**:

Drážní úřad

Wilsonova 300/8
121 06 Praha 2 – Vinohrady
E-mail: podatelna@ducrcz
Tel.: +420 972241839

Národní orgány dohledu:

http://ec.europa.eu/transport/passengers/rail/doc/2007_1371_national_enforcement_bodies.pdf

Více o právech cestujících v železniční dopravě:

http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/rail/index_cs.htm

Nařízení (ES) č. 1371/2007

o právech a povinnostech cestujících v železniční dopravě

17

Jaká mám práva při dopravní nehodě v jiném členském státě?

Likvidace škody v jiných členských státech je poměrně složitá záležitost. Zjištění vlastníka vozidla na základě registrační značky je v zahraničí někdy nemožné. Příslušnou pojišťovnu pro pojištění zákonné odpovědnosti za škodu lze často zjistit pouze dle nálepky na čelním skle. Kromě toho jazykové problémy ztěžují pořízení svědeckých výpovědí a ještě více jednání se zahraniční pojišťovnou. Zákonné úpravy náhrady škody jsou kromě toho v zemích EU stále ještě rozdílné.

Čtvrtou směrnicí EU o pojištění motorových vozidel došlo v rámci Unie k dalšímu sblížení práva týkajícího se zákonného pojištění odpovědnosti za škody způsobené provozem vozidla. Přeshraniční provoz motorových vozidel by tak neměl dospět do nejasné situace při likvidaci škody vzniklé při nehodách v zahraničí nebo při účasti zahraničního držitele vozidla. Pravidla zavedená touto směrnicí platí také pro nehody mezi dvěma účastníky z EU v každé z přibližně 40 zemí, které používají systém zelených karet. Směrnice stanoví rychlé finanční vyrovnání nároků, pokud se nehoda stane mimo členský stát, ve kterém má poškozený/á bydliště. Podle směrnice musí každá pojišťovna v Evropě jmenovat v každém členském státě škodního zástupce. Ten, kdo se např. v Maďarsku stane obětí dopravní nehody, se může v ČR obrátit na zástupce pojišťovny druhé strany. To platí také při nehodách se zahraničními účastníky provozu v ČR. Kdo je tímto zástupcem, se dozvíte u národního informačního střediska, v ČR v České kanceláři pojistitelů.

Česká kancelář pojistitelů

Tel.: +420 221772773

<http://www.ckp.cz/home.php>

Škodní zástupce je povinen do tří měsíců učinit nabídku na náhradu škody. Pokud zástupce do tří měsíců nesdělí odůvodněnou odpověď na body obsažené v žádosti o náhradu škody, může se dotyčný řidič vozidla obrátit na vnitrostátní orgán pro odškodnění. V ČR je to právě zmíněná Česká kancelář pojistitelů. Tento orgán je také příslušný v případě, že zahraniční pojišťovna ještě nejmenovala škodního zástupce.

Pokud poškozený tedy nejdříve zůstane bez náhrady škody, ujme se v ČR záležitosti tato kancelář:

Tel.: +420 221413111

E-mail: claims@ckp.cz

Více informací naleznete na:

https://ic.ckp.cz/ICwww/servlet?_page=info&lngID=1

Směrnice 2009/103/ES

o pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění

18

Na které velvyslanectví se mohou obrátit, abych v případě nouze získal pomoc ve třetí zemi?

Maastrichtskou smlouvou byla zavedena zásada diplomatické a konzulární ochrany občanů Unie ve třetích zemích.

Občané Unie, kteří potřebují v zahraničí pomoc, se mohou podle čl. 23 SFEU obrátit na diplomatické zastoupení jakéhokoli jiného členského státu, pokud tam jeho vlastní země nemá zastoupení. Diplomatické nebo konzulární zastoupení, které poskytne ochranu, musí s občanem Unie zacházet stejně jako se státním příslušníkem své země.

Ochrana platí v nouzových případech a zahrnuje pomoc:

- v případě smrti,
- při těžkých nehodách nebo závažné nemoci,
- při zadržení nebo zatčení a
- pro oběti násilných zločinů.

Rovněž je možná okamžitá pomoc a návrat občanů Unie, kteří se ocitnou v nouzi, do vlasti. Kromě toho mohou diplomatická a konzulární zastoupení členských států ve třetích zemích dotyčnému na jeho žádost pomoci v rámci svých pravomocí i v jiných situacích.

Pokud chce občan využít pomoci, musí předložením svého cestovního pasu nebo průkazu totožnosti prokázat svou státní příslušnost. Pokud tyto dokumenty ztratil nebo mu byly ukradeny, může velvyslanectví akceptovat jiný doklad státní příslušnosti.

Občané Unie mohou výjimečně a zásadně pouze se svolením příslušných úřadů členského státu, jehož státními příslušníky jsou, tzn. zpravidla se souhlasem příslušného ministerstva zahraničí, obdržet finanční prostředky nebo podporu. Osoba žádající o pomoc se zavazuje, že finanční prostředky nebo pomoc a dále výdaje, které pro ni byly učiněny, a případně konzulární poplatek, v plném rozsahu zaplatí, ledaže by se úřady členského státu, jehož státním příslušníkem je, výslovně tohoto požadavku vzdaly.

Rozhodnutí 95/553/ES

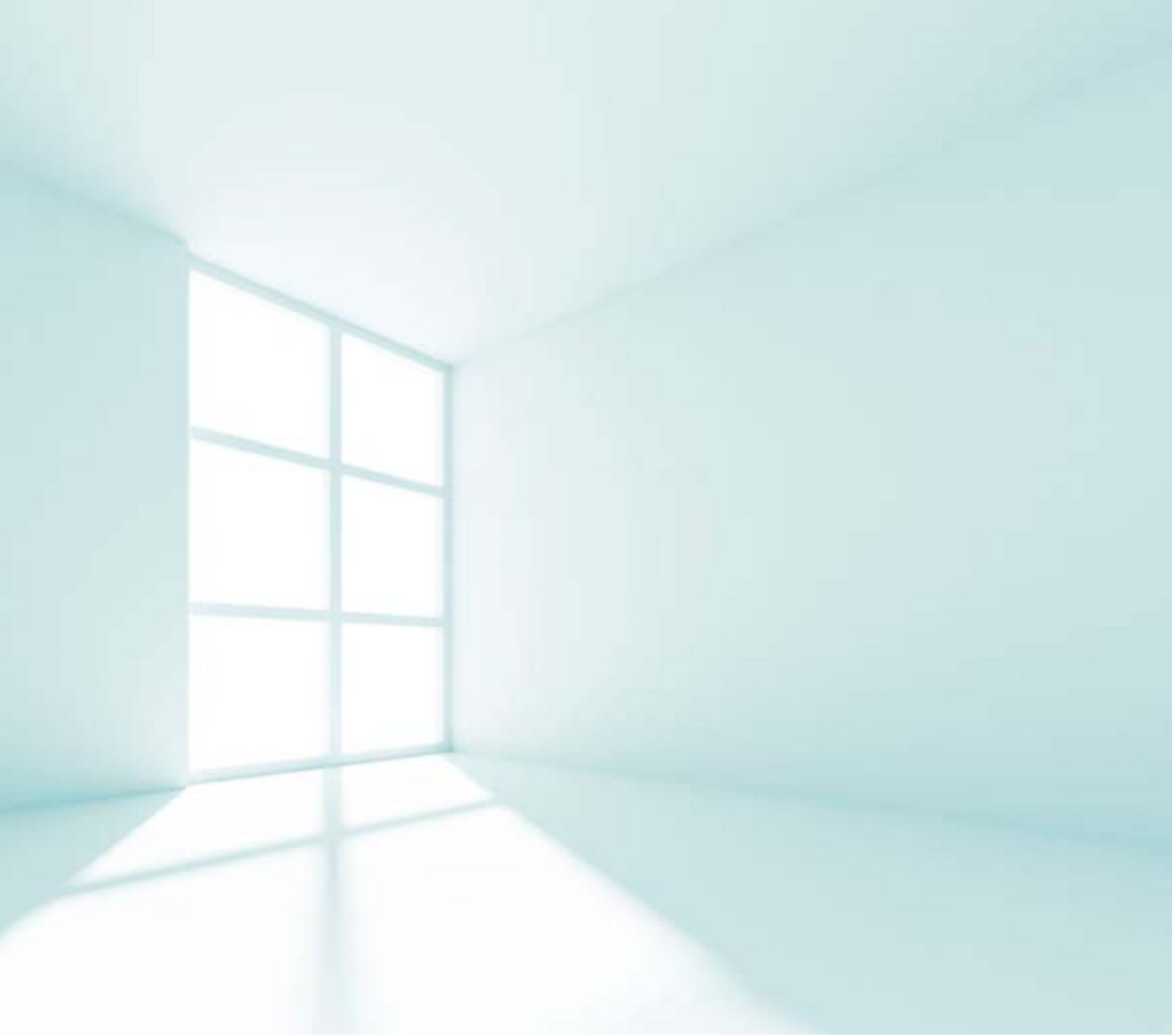
o ochraně občanů Evropské unie prostřednictvím diplomatických a konzulárních zastoupení

Více informací na:

<http://ec.europa.eu/consularprotection/>

Sdělení Komise ze dne 23. 3. 2011:

Konzulární ochrana občanů EU ve třetích zemích: aktuální stav a další vývoj
KOM(2011) 149 v konečném znění

Bydlení

19

Za jakých podmínek se jako občan EU smím zdržovat v ostatních členských státech?

Pokud chcete v jiném státě EU zůstat **maximálně tři měsíce** (např. abyste tam strávili dovolenou, zúčastnili se studijního kurzu, absolvovali lázeňský pobyt, věnovali se časově omezené práci nebo se zúčastnili programu pro mládež nebo dobrovolníky), nepotřebujete žádné povolení k pobytu.

Pro váš pobyt nemusí být splněny žádné podmínky. Stačí platný cestovní pas nebo průkaz totožnosti. Jediná formalita, kterou od vás mohou v některých zemích požadovat, je ohlášení místa pobytu. V mnoha případech se to provádí automaticky pomocí přihlašovacích lístků v hotelu, resp. prostřednictvím pronajímatele.

Pro vaše **rodinné příslušníky ze třetích zemí** může hostitelská země předepisovat vstupní vízum. Toto vízum je bezplatné a vystavují ho ve zrychleném řízení příslušné konzulární úřady. Pokud mají ale tito vaši rodinní příslušníci „pobytovou kartu rodinného příslušníka občana Unie“ podle článku 10 směrnice 2004/38/ES, měli by být od vízové povinnosti osvobozeni (viz otázka 11).

Při pobytech **trvajících déle než tři měsíce** obdržíte potvrzení o registraci, které ve většině zemí vystavují přihlašovací úřady. Toto potvrzení obdržíte, pokud splňujete následující předpoklady pobytu.

Zaměstnanci nebo osoby samostatně výdělečně činné mají právo pobytu na základě své výdělečné činnosti. Potřebují potvrzení zaměstnavatele, resp. musí doložit svou samostatnou výdělečnou činnost. **Nezaměstnaní** se smí za účelem hledání práce přemísťovat do všech ostatních členských států a za tímto účelem tam „dostatečně dlouho“ (až 6 měsíců) pobývat. Ani po uplynutí této lhůty nemusíte zemi bezpodmínečně opustit, pokud můžete prokázat, že nadále vážně hledáte práci a máte odůvodněné vyhlídky na pracovní místo, např. termín pohovoru nebo zkušební test.

Studující musí být zapsáni a mít zdravotní pojištění a dále musí v prohlášení potvrdit, že si dokážou sami hradit své živobytí a živobytí svých rodinných příslušníků, aby nebyli zátěží pro systém sociální podpory hostitelské země.

Důchodci, účastníci mezinárodního dobrovolnického programu a osoby, které nejsou výdělečně činné, musí doložit, že mají zdravotní pojištění a věrohodně prokázat, že mají dostatečné prostředky, aby během svého pobytu nemuseli využívat dávky sociální podpory hostitelského členského státu. Tyto prostředky jsou každopádně považovány za dostatečné, pokud odpovídají minimálně úrovni sociálních dávek nebo úrovni minimálního důchodu příslušné země.

Vaši **rodinní příslušníci** vás mohou doprovázet nezávisle na své státní příslušnosti a rovněž nárokovat právo pobytu. To platí pro vašeho manžela/manželku a děti mladší 21 let, resp. i pro děti starší 21 let a vaše rodiče a prarodiče a dále rodiče a prarodiče vašeho manžela/vaší manželky, pokud budete hradit jejich živobytí. Pokud jste studentka nebo student, omezuje se právo pobytu na vašeho manžela/manželku a vaše vyživované děti. Za rodinného příslušníka je považován rovněž registrovaný partner, pokud je podle právních předpisů hostitelského členského státu registrované partnerství postaveno na roveň manželství a jsou splněny podmínky stanovené v právních předpisech hostitelského členského státu.

Pro vystavení potvrzení o registraci pro **rodinné příslušníky občana Unie**, kteří jsou sami občany Unie, je zpravidla požadováno, abyste prokázali příbuzenské vztahy. **Rodinným příslušníkům, kteří nejsou státními příslušníky některé členské země**, se vystavuje až na 5 let „pobytová karta pro rodinné příslušníky občana EU“. K tomu je nutný platný cestovní pas, osvědčení o existenci rodinného vztahu nebo registrovaného partnerství, potvrzení o registraci občana EU, kterého doprovázejí nebo za kterým se stěhují a dále podle situace další doklady, např. ohledně obživy.

Každý občan Unie, který nepřetržitě po dobu pěti let legálně pobýval v hostitelském členském státě, má **právo trvalého pobytu**, které není vázáno na žádné předpoklady. To platí také pro rodinné příslušníky, kteří nejsou státními příslušníky žádné členské země a nepřetržitě po dobu pěti let legálně pobývali v hostitelské zemi s občanem EU. Občané EU v takovém případě obdrží na žádost osvědčení o právu trvalého pobytu, rodinní příslušníci, kteří jsou státními příslušníky třetí země, obdrží pobytovou kartu, kterou lze automaticky prodlužovat každých deset let.

Rodinní příslušníci občana Unie, kteří požívají právo pobytu nebo právo trvalého pobytu v některém členském státě, jsou nezávisle na své státní příslušnosti oprávněni zde zahájit výdělečnou činnost jako zaměstnanci nebo osoby samostatně výdělečně činné. Rodinní příslušníci mají navíc právo na přístup k nabídce vzdělávání a odborné přípravy hostitelského členského státu.

Na základě dohody mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy a Švýcarskou konfederací o volném pohybu osob mohou občané EU ve Švýcarsku využívat práva na volný pohyb podobná právu EU.

Nařízení (EU) č. 492/2011

o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie

Směrnice 2004/38/ES

o volném pohybu osob

Více informací o právu pobytu naleznete na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/residence/worker-pensioner/index_cs.htm

Brožura „Právo svobodně se pohybovat a žít v Evropě“ na:

http://ec.europa.eu/justice/policies/citizenship/docs/guide_free_movement_low_cs.pdf

20

Jaké úpravy platí pro státní příslušníky třetích zemí, kteří nejsou rodinnými příslušníky občana Unie?

V rámci imigrační politiky Evropské unie bylo v minulých letech vydáno několik nových směrnic, které posilují práva státních příslušníků třetích zemí.

Státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou již v některém z členských států dlouhodobě pobývajících rezidenty, mohou na základě směrnice 2003/109/ES za určitých okolností požádat o „povolení k pobytu pro dlouhodobě pobývajících rezidenta ES“, aby mohli jednodušeji pobývat a pracovat v jiném členském státě.

Směrnice 2003/86/ES stanoví, za jakých předpokladů mohou státní příslušníci třetích zemí, kteří legálně pobývají v některém členském státě, sloučit svou rodinu.

Právnem EU byly rovněž upraveny podmínky přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolnické služby.

Kromě toho existují ještě další nové směrnice, např. o minimálních normách v oblasti přijímání žadatelů o azyl a pro uznání postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu.

Nejnovější je pak směrnice 2008/115/ES o společných normách při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků.

Směrnice 2003/109/ES

o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajících rezidenty

Směrnice 2003/86/ES

o právu na sloučení rodiny

Směrnice 2004/114/ES

o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby

Směrnice 2003/9/ES,

kteřou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl

Směrnice 2004/83/ES

o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany

Směrnice 2008/115/ES

o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Webová stránka Komise týkající se imigrační politiky EU:

http://ec.europa.eu/news/justice/110526_cs.htm

21

Existují omezení pro majetek, který si lze s sebou vzít při stěhování?

Při usazení v jiném členském státě si s sebou můžete vzít bez cla a daně a jiných omezení svůj **osobní majetek**.

Pro **motorová vozidla** (viz otázka 22) nebo dovoz určitého zboží, jako jsou zbraně nebo munice, platí ovšem zvláštní pravidla.

Pro kočky, psy a fretky byl v roce 2004 zaveden pas pro domácí zvířata, který usnadňuje stěhování. Pas obdržíte u zvěrolékaře. Pas pro domácí zvířata platí v celé Evropské unii. Pas pro domácí zvířata můžete použít také, pokud cestujete do jedné ze sousedních zemí, jejíž status ohledně vztekliny odpovídá statusu EU, resp. pokud z ní chcete vycestovat. K těmto zemím patří Andorra, Island, Lichtenštejnsko, Monako, Norsko, San Marino, Švýcarsko a Vatikánský městský stát.

Při dovozu do všech zemí EU kromě Irska, Malty, Švédska a Spojeného království stačí platné očkování proti vzteklině. Výše uvedené čtyři země vyžadují navíc doklad o účinnosti očkování proti vzteklině. Potřebné testy musí být provedeny minimálně šest měsíců před cestou do Irska, na Maltu a do Spojeného království a 120 dní před odcestováním do Švédska.

Dále je při cestách do Irska, na Maltu a do Spojeného království nutné ošetření proti klíšťatům a tasemnici (echinokokóze). Finsko a Švédsko vyžaduje ošetření proti tasemnici.

Od 3. července 2011 musí mít zvířata elektronický čip. Do té doby stačilo čitelné tetování.

Otázky a odpovědi k pasu pro domácí zvířata/webové stránky zemí s přechodnými úpravami:

http://ec.europa.eu/food/animal/liveanimals/pets/qanda_en.htm

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/travel/carry/animal-plant/index_cs.htm

Nařízení (ES) č. 998/2003

o veterinárních podmínkách pro neobchodní přesuny zvířat v zájmovém chovu

22

Musím přehlásit své vozidlo?

Vozidlo musí být řádně zaregistrované v zemi, ve které má být používáno, resp. ve které máte bydliště (centrum svých zájmů). To ovšem neplatí pro studenty, kteří studují v jiném členském státě, nebo pro účastníky nadnárodního dobrovolnického programu. U těch se předpokládá, že se jejich trvalé bydliště nadále nachází v jejich vlasti.

Vozidlo lze přechodně (až šest měsíců během období dvanácti měsíců) používat v jiném členském státě, aniž by se muselo přehlašovat nebo aniž by zde podléhalo daním. Pokud se zdržujete hlavně v jednom členském státě, ale v jiném členském státě chcete mít vozidlo trvale k dispozici, netýká se tohoto případu právo na přechodné používání. Příslušné vozidlo musí být řádně zaregistrováno v členském státě, ve kterém se trvale používá.

Pokud vám jako přeshraničnímu pracovníkovi váš zaměstnavatel dá k dispozici služební vozidlo, nemusíte toto vozidlo přihlašovat v zemi, kde máte trvalé bydliště, i když se tímto vozidlem denně do této země vracíte.

Rozsudek ESD, C-232/01, Van Lent

Rozsudek ESD, C-464/02, Komise v. Dánsko

Podklady nutné pro registraci motorových vozidel byly v zásadních bodech sladěny v celé EU.

Směrnice 1999/37/ES

o registračních dokladech vozidel

Pokud máte pro soukromé vozidlo, které jste nabyli v jiném členském státě, evropské schválení typu (tzv. list COC, povinně od 1. ledna 1996 pro nové registrace typů), nesmí přijímající země vyžadovat žádné další formality nebo kontroly ohledně technických vlastností vozidla.

Pokud bylo pro vaše vozidlo vystaveno pouze vnitrostátní schválení typu, mohou úřady přijímající země odmítnout uznat vnitrostátní prohlášení o shodě pouze tehdy, pokud mohou dokázat, že vozidlo představuje vážné nebezpečí pro bezpečnost provozu nebo životní prostředí. Odmítnutí musí být dostatečně odůvodněné. Pokud by vaše vozidlo mělo technické vlastnosti, které se liší od předepsaných vlastností v přijímající zemi, není toto samo o sobě dostatečným důvodem pro odmítnutí schválení typu, resp. registrace.

23

Ve kterém členském státě musím zaplatit za své vozidlo daň?

Vozidlo musí být řádně zdaněno v členském státě, ve kterém je registrováno.

V případě, že vozidlo bylo nabyto v jednom členském státě a má být registrováno a provozováno v jiném členském státě, je pro účely daně z přidané hodnoty nutno rozlišovat mezi novým vozidlem a ojetým vozidlem.

- U nového vozidla musí kupující zaplatit daň z přidané hodnoty v zemi určení, tzn. v zemi, ve které má být vozidlo registrováno. U nových vozidel, která byla nabyta v jiné členské zemi než v zemi určení, tedy není daň z přidané hodnoty obsažena v ceně. Vozidlo zakoupené v jiném členském státě je považováno za nové tehdy, pokud není starší 6 měsíců nebo nemá najeto více než 6 000 km.
- U ojetého vozidla je nutno daň z přidané hodnoty zaplatit v zemi, ve které bylo vozidlo nabyto.

V závislosti na příslušném členském státě mohou být vybírány další daně a poplatky týkající se vozidel, pokud nevedou ke vzniku formalit spojených s překročením hranic. Jedná se např. o administrativní poplatek za registraci, měsíčně nebo ročně vybírané daně z motorových vozidel, které se vztahují k provozu vozidla. Kromě toho v mnoha zemích (např. Belgii, Dánsku, Řecku, Maďarsku, Nizozemsku a Finsku) existuje registrační daň, která může být velmi vysoká.

Podle judikatury Evropského soudního dvora (ESD) může členský stát vybírat registrační daň z vozidel, pokud daň nepředstavuje porušení článku 110 SFEU. Členský stát podle něj nesmí vybírat ze zboží z ostatních členských států nepřímou ani přímo vyšší tuzemské poplatky, než kterým je nepřímou nebo přímo podrobena srovnatelné domácí zboží. Podle judikatury ESD musí členský stát při vyměřování registrační daně zohlednit skutečné opotřebení dováženého ojetého vozidla. Vybíraná daň nesmí být vyšší než částka zbytkové daně u vozidla podobné hodnoty, které je registrováno na území členského státu.

Rozsudek ESD, C-74/06, Komise v. Řecko

Směrnice 83/182/EHS

o osvobození od daní v rámci Společenství pro dočasný dovoz některých dopravních prostředků

Směrnice 83/183/EHS

o osvobození od daní, které se vztahuje na trvalý dovoz osobního majetku jednotlivců z členského státu

Informace o platných sazbách daně z přidané hodnoty v členských státech:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/rates/index_en.htm

Webová stránka Evropské komise týkající se zdanění motorových vozidel:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/other_taxes/passenger_car/index_en.htm

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/vehicles/cars/index_cs.htm

24

Platí můj řidičský průkaz i v ostatních členských státech?

Řidičský průkaz je vám vystaven v členském státě, ve kterém máte obvyklé bydliště. V rámci Evropské unie se řidičské průkazy vzájemně uznávají. Nemusíte si proto měnit řidičský průkaz, pokud přemístíte své obvyklé bydliště do jiného členského státu.

Směrnice 91/439/EHS o řidičských průkazech ovšem členským státům dovoluje, aby na držitele řidičských průkazů vystavených v jiných členských státech, pokud mají své obvyklé bydliště u nich, uplatňovali stejnou dobu platnosti a stejnou frekvenci lékařských prohlídek jako na držitele jejich vlastních řidičských průkazů.

Členský stát, ve kterém má držitel řidičského průkazu obvyklé bydliště, je také oprávněn uplatňovat vůči němu trestněprávní a správněprávní předpisy. To nezávisle na tom, zda řidičský průkaz vystavila země, ve které má jeho držitel bydliště, nebo jiný členský stát. V případě odnětí řidičského oprávnění zemí, ve které má jeho držitel bydliště, platí stejné důsledky jako u držitelů tuzemských řidičských průkazů. Řidičský průkaz zůstává odňat, resp. se do něj zaznamená omezení.

Pokud je vám ale řidičský průkaz **odňat v jiné zemi než v zemi vašeho bydliště**, rozhodnutí členského státu platí pouze na jeho území. Jakmile občan opustí zemi, která odnětí nařídila, musí mu příslušné orgány řidičský průkaz vydat.

Směrnice 91/439/EHS o řidičských průkazech

K problematice odnětí řidičského průkazu a zásady vzájemného uznávání a předpokladů týkajících se bydliště vynesl Evropský soudní dvůr již několik rozsudků.

Rozsudek ESD, C-476/01, Kapper

Rozsudek ESD, spojené věci C-329/06, Wiedemann, a C-343/06, Funk

Rozsudek ESD, C-1/07, Weber

V roce 2007 vstoupila v platnost třetí směrnice o řidičských průkazech. Bude aplikovatelná nejpozději 19. 1. 2013 a v tom okamžiku nahradí směrnici 91/439/EHS. Nová směrnice zavádí pro řidičské průkazy EU jednotný, bezpečný formát kreditní karty. Řidičské průkazy budou v budoucnu vydávány na dobu určitou a budou se muset v pravidelných intervalech obnovovat. Kromě toho bude existovat jednotný řidičský průkaz pro mopedy.

Nová směrnice má bojovat proti tzv. turistice za řidičskými průkazy. Členské státy posílí svou spolupráci a budou tak bránit tomu, aby řidiči bez řidičského oprávnění získali nový řidičský průkaz v jiném členském státě. Za tímto účelem bude vytvořena síť pro výměnu dat o řidičských průkazech pro celou EU.

Směrnice 2006/126/ES o řidičských průkazech

25

Ve kterém členském státě platím daně?

Právo ohledně daně z příjmů fyzických osob a předpisy týkající se dědické a majetkové daně nepodléhají dosud na úrovni EU žádné harmonizaci. Jsou upraveny vnitrostátním právem, resp. bilaterálními dohodami mezi členskými státy. Druhy a sazby daní se proto v jednotlivých zemích liší.

Platí ovšem zásada nediskriminace státních příslušníků jiných členských států, na základě které se s nimi ve stejných situacích nesmí zacházet jinak než s vlastními státními příslušníky.

Také nesmí být pracovníci, kteří bydlí v jednom členském státě, ale jejichž téměř veškeré příjmy jsou zdaňovány v jiném členském státě, ze strany zdaňujícího státu diskriminováni ohledně daňových zvýhodnění oproti rezidentům.

Rozsudek ESD, C-279/93, Schumacker

Rozsudek ESD, C-527/06, Renneberg

Pojem „daňová příslušnost“ se v jednotlivých členských státech liší, takže je nutné zohledňovat jak právní předpisy země, do které přesouváte své bydliště, tak i své vlasti. Úmluvy o zamezení dvojího zdanění uzavřené členskými státy, které mají zabránit dvojímu zdanění, upravují daňovou příslušnost osoby.

V zemi daňové příslušnosti se zpravidla jako základ zdanění berou veškeré tuzemské i zahraniční příjmy. Pokud byl zahraniční příjem již zdaněn v jiném členském státě, stanoví příslušné úmluvy o zamezení dvojího zdanění možnosti pro zamezení dvojího zdanění. Pro přeshraniční pracovníky jsou stanoveny zvláštní předpisy.

Než změníte své bydliště, informujte se o případných formalitách. Měli byste se informovat u finančních úřadů nebo daňových poradců jak země vašeho budoucího bydliště, tak i vaší vlasti, jaké předpisy se vás týkají.

Úmluvy o zamezení dvojího zdanění mezi ČR a ostatními členskými státy:

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/prehled_smluv_3762.html

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/work/abroad/taxes/index_cs.htm

26

Je možné nabýt nemovitosti v jiném členském státě?

Evropský soudní dvůr již několikrát konstatoval, že zákaz diskriminace zakotvený ve smlouvách EU se nevztahuje jen na profesní činnost, nýbrž i na všechny životní okolnosti, které s ní souvisí. Platí tedy také pro zakoupení bytu nebo komerčních prostorů. Zákazy nabytí nemovitostí proto zásadně představují porušení práva EU.

V některých členských státech existují výjimečné nebo přechodné úpravy týkající se objektů vedlejšího bydlení, resp. lesních a zemědělských ploch.

Dánsko si např. v protokolu ke smlouvám EU vyhradilo, že občané EU z jiných členských států smějí nabývat nemovitosti pouze tehdy, pokud přesunou své trvalé bydliště do Dánska.

Ohledně nových členských států (Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Rumunsko, Slovinsko a Slovensko) byly v aktech o přistoupení zakotveny různé přechodné lhůty týkající se nabývání tamějších objektů vedlejšího bydlení a zemědělských a lesních ploch. Než nabudete v některé z nových zemí např. rekreační objekt nebo zemědělské a lesní plochy, měli byste se přesně informovat (např. u příslušného velvyslanectví dané země), jaké úpravy v příslušné zemi právě platí.

V ČR mohou již od července 2011 nabývat nemovitosti bez omezení nejen občané Evropské unie, ale i ze třetích zemí na základě novely devizového zákona.

Podrobnosti ohledně nabývání nemovitostí v jiném členském státě nejsou upraveny právem EU, nýbrž podléhají pouze vnitrostátnímu právu země, ve které se pozemek nebo byt nachází. To platí jak pro předpoklady koupě, tak i pro práva a povinnosti, které jsou spojené s vlastnictvím.

27

Jaká volební práva mám jako občan Unie?

Jako občan Unie máte zaručené **právo volit a být volen v obecních volbách a volbách do Evropského parlamentu** v členském státě, ve kterém máte bydliště. Toto právo můžete uplatňovat za stejných podmínek jako příslušníci dotyčného členského státu.

Právo volit a být volen ve volbách na regionální nebo celostátní úrovni je nadále upraveno příslušným vnitrostátním právem členských států. Každý členský stát sám rozhoduje, zda občanům jiných členských států poskytne volební právo ve volbách na regionální nebo celostátní úrovni.

Pro **obecní volby** stanoví konkrétní pravidla pro výkon práva volit a být volen směrnice 94/80/ES. Za obecní volby jsou považovány všeobecné přímé volby na úrovni základních územních samosprávních celků, které jsou pro každý členský stát uvedeny v příloze směrnice. Aby se příslušný občan Unie mohl zúčastnit voleb, musí požádat o zapsání do seznamu voličů státu, ve kterém má bydliště. Za tímto účelem musí předložit stejné doklady jako oprávněný volič, který je státním příslušníkem dané země. Kromě toho může být vyžadováno předložení platného průkazu totožnosti a formální prohlášení o státní příslušnosti a adrese v zemi bydliště.

Občané Unie, kteří chtějí kandidovat v obecních volbách, musí při podání žádosti o kandidaturu předložit stejné doklady jako kandidát, který je státním příslušníkem daného členského státu. Kromě toho může být vyžadováno předložení platného průkazu totožnosti a formální prohlášení o státní příslušnosti a adrese v zemi bydliště.

Občané Unie se mohou zúčastnit **voleb do Evropského parlamentu** buď ve státě původu, nebo ve státě bydliště. Nikdo nesmí volit více než jednou. Každý členský stát smí sice stanovit volební systém, nicméně platí stejná demokratická pravidla týkající se věku pro právo volit (18 let), rovnoprávnosti mužů a žen a dále volebního tajemství. Kromě toho musí být dodrženy společné zásady, jako např. všeobecná přímá volba, proporcionální zastoupení a pětiletý obnovitelný mandát.

Pro volby do Evropského parlamentu stanoví potřebné podmínky pro držitele práva volit a být volen ve členském státě bydliště směrnice 93/109/ES. Aby se příslušný občan Unie mohl zúčastnit voleb, musí požádat o zapsání do seznamu voličů státu, ve kterém má bydliště a splňovat stejné předpoklady, které musí splňovat také voliči, kteří jsou státními příslušníky dané země. Každý oprávněný volič, který se rozhodne vykonat své právo volit v členském státě bydliště, se vzdává výkonu práva volit v členském státě původu. Pokud je v členském státě bydliště účast ve volbách povinná, vztahuje se tato povinnost rovněž na občany Unie, kteří se nechali zapsat na seznam voličů této země.

Občana Unie lze volit pouze tehdy, pokud nebyl zbaven práva být volen podle práva členského státu bydliště nebo původu. Doklad práva být volen je třeba předložit při podávání žádosti o kandidaturu.

Směrnice 94/80/ES,

kterou se stanoví pravidla pro výkon práva volit a práva být volen v obecních volbách pro občany Unie s bydlištěm v členském státě, jehož nejsou státními příslušníky

Směrnice 93/109/ES,

kterou se stanoví pravidla pro výkon práva volit a práva být volen ve volbách do Evropského parlamentu občanů Unie, kteří mají bydliště v některém členském státě a nejsou jeho státními příslušníky

Práce

28

Jak najdu práci v jiném členském státě?

Hledání volných míst v Evropě může začít už v ČR, např. na internetovém portálu Ministerstva práce a sociálních věcí (<http://portal.mpsv.cz/eures>). Zde se můžete informovat o evropských trzích práce v oblasti vzdělávání, studia a práce.

Najdete zde soubor informací k tématům sociálního zabezpečení a další užitečné tipy ke každému členskému státu a dále ke státům Evropského hospodářského prostoru (Island, Lichtenštejnsko a Norsko) a Švýcarsku a to na:

http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/

Ten, kdo má zásadní otázky týkající se života a práce v Evropě nebo potřebuje prvotní informace o určité zemi, se může obrátit přímo na tzv. EURES poradce sídlící na jednotlivých úřadech práce. Prostřednictvím EURES poradců a poradkyň a jejich webových stránek získáte aktuální informace o nabídce pracovních míst, podmínkách pro přijetí a pracovních podmínkách, uznávání závěrečných zkoušek, formalit ohledně usazování, životních podmínek a kontaktní adresy.

Evropský servis v ČR úzce spolupracuje s **Evropským portálem pracovní mobility**, který založila Evropská komise v roce 1993. **EURES** (Evropské služby zaměstnanosti, *European Employment Services*) je síť, ve které spolupracují veřejné služby zaměstnanosti. Jako partneři se na ní podílejí také odbory a svazy zaměstnavatelů. Cílem portálu EURES je usnadňovat volný pohyb pracovních sil v rámci Evropského hospodářského prostoru a ve Švýcarsku. Cílovými skupinami portálu EURES jsou uchazeči o práci, kteří se chtějí přestěhovat do jiné země za účelem práce, a zaměstnavatelé, kteří chtějí získat pracovní síly ze zahraničí.

EURES informuje pomocí vlastní platformy o nabídkách pracovních míst a dále o životních a pracovních podmínkách v EU. Rovněž se můžete obrátit na jednoho z poradců EURES ve vašem regionu.

<http://ec.europa.eu/eures>

Pokud máte zájem o místo přímo u Evropské unie a jejích institucí, seznam zveřejněných, resp. plánovaných výběrových řízení, informace o možnostech kariéry v evropských institucích a vysvětlení procesů výběrového řízení najdete u Evropského úřadu pro výběr personálu (EPSO).

<http://europa.eu/epso>

29

Smím jako občan Unie z nového členského státu pracovat v jiném členském státě?

Staré členské státy mohly omezit přístup státních příslušníků z nových členských států (České republiky, Estonska, Lotyšska, Litvy, Maďarska, Polska, Slovinska a Slovenska) na své vnitrostátní trhy práce pro období maximálně sedmi let od přistoupení. Toto se netýkalo Kypru a Malty.

Od 1. května 2011 se na české občany ani občany ostatních nových členských států již nevztahují žádná omezení. Mají tedy právo pracovat, ať již v zaměstnaneckém poměru či jako osoby samostatně výdělečně činné bez pracovního povolení v celé EU, včetně Bulharska a Rumunska. Určitá omezení platí do 31. prosince 2013 pro občany Bulharska a Rumunska, avšak v ČR mohou pracovat bez omezení.

V přístupové smlouvě s Chorvatskem, které by mělo přistoupit k EU 1. července 2013, jsou umožněna stávajícím členským státům zavést přechodná opatření ohledně volného pohybu pracovníků na 2, resp. 5 let. Pokud ČR taková omezení zavede, bude moci i Chorvatsko uplatnit přechodná omezení na práci Čechů v Chorvatsku.

V zásadě neplatí přechodné lhůty pro **osoby samostatně výdělečně činné**, které chtějí využít svého práva usazování nebo svobody volného pohybu služeb. Bulharský podnikatel se tak v zásadě může usadit již nyní například v Německu, přestože se jinak na bulharské pracovníky vztahují přechodná omezení. **Usazení** znamená podle judikatury Evropského soudního dvora skutečný výkon hospodářské činnosti prostřednictvím stálého zařízení v jiném členském státě po neurčitou dobu.

V rámci **volného pohybu služeb**, tzn. pouze přechodného poskytování služby z jednoho členského státu do druhého členského státu, v zásadě rovněž neplatí žádné přechodné lhůty. Pro určité obory bylo v rámci volného pohybu služeb **vysílání pracovníků** z nových členských států omezeno, od 1. května 2011 žádná omezení ale již neplatí.

Jak společné **úpravy pro koordinaci systémů sociálního zabezpečení**, tak také **směrnice o vzájemném uznávání diplomů a odborných kvalifikací** platí od začátku také pro nové členské státy (viz otázky 30–41).

Akt o přistoupení z roku 2005 (Bulharsko a Rumunsko):

Úřední věstník Evropské unie L 157
ze dne 21. 6. 2005

Akt o přistoupení 2012 (Chorvatsko)

Úřední věstník Evropské unie L 112
ze dne 24. 4. 2012

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/work/abroad/work-permits/index_cs.htm

Vzájemné uznávání
vzdělání

30

Bude moje maturita uznána v ostatních členských státech?

V současné době neexistuje v této oblasti žádná právní úprava EU. Evropská unie nemá pro všeobecné a odborné vzdělávání kompetenci pro vydávání harmonizačních předpisů. Ta zůstává zásadně záležitostí jednotlivých členských států.

Unie ovšem podporuje v oblasti všeobecného a odborného vzdělávání spolupráci mezi členskými státy a rozvíjí akční programy a programy financování. Od roku 2007 byly různé iniciativy spojeny do jediného **programu celoživotního učení**. Nový zastřešující program zahrnuje čtyři jednotlivé programy, které převážně pokračují v předcházejících programech (**Comenius** pro školy, **Erasmus** pro vysokoškolské vzdělávání, **Leonardo da Vinci** pro odborné vzdělávání a **Grundtvig** pro vzdělávání dospělých).

Uznávání různých maturitních vysvědčení se řídí příslušnými vnitrostátními postupy, resp. podle Evropské úmluvy o rovnocennosti dokladů umožňujících přístup na vysoké školy z 11. 12. 1953 a Dodatkového protokolu k ní. Nejedná se ovšem o právní akty Evropské unie, nýbrž o mezinárodní úmluvy několika evropských smluvních států Rady Evropy ve Štrasburku.

Podmínky pro přijetí na vysoké školy členských států se mohou v jednotlivých členských státech výrazně lišit. Zakázáno je ovšem omezení přístupu, resp. diskriminace z důvodu státní příslušnosti. Zvolená vysokoškolská instituce vás musí jako občana Unie přijmout za stejných podmínek jako své vlastní státní příslušníky.

Evropská úmluva o rovnocennosti dokladů umožňujících přístup na vysoké školy:

<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Czech/O15-Czech.pdf>

Vzdělávací politika a programy podpory:

http://europa.eu/pol/educ/index_cs.htm

Informace o různých vzdělávacích systémech v jednotlivých členských státech EU:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

31

Bude moje závěrečná zkouška uznána v jiném členském státě?

Pokud máte ve své vlasti kvalifikaci pro určité povolání, smíte ho v zásadě vykonávat i ve všech ostatních členských státech. Tento princip platí neomezeně pro ty činnosti, které nejsou v hostitelské zemi regulovány, tzn. nezávisí na získání určitých diplomů, titulů, osvědčení nebo kvalifikací. Vykonávání činnosti vám nesmí být odepřeno z důvodu nedostatečného vzdělání nebo nedostatečné kvalifikace.

Směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací obsahuje pro určité regulované profese, jako např. **lékaře, zubního lékaře, veterinárního lékaře, ošetřovatele (všeobecná péče), porodní asistentku, farmaceuta nebo architekta**, úpravy, které zajišťují vzájemné přizpůsobení příslušných závěrečných zkoušek. Takové závěrečné zkoušky budou tedy automaticky uznány v každém členském státě, pokud odpovídají minimálním požadavkům směrnice. Pro závěrečné zkoušky, které nesplňují minimální požadavky směrnice, platí v závislosti na původu závěrečné zkoušky přechodné předpisy.

Pro **ostatní regulovaná povolání**, jako např. učitele, inženýra nebo fyzioterapeuta, ještě nebyly v EU závěrečné zkoušky vzájemně přizpůsobeny. Směrnice ovšem obsahuje úpravy, které i u těchto povolání umožňují uznání závěrečné zkoušky v jiných členských státech. Pokud chcete vykonávat jedno z těchto povolání v jiném členském státě, musíte požádat u příslušných úřadů dané země o uznání své závěrečné zkoušky. Úřady mají na vyřízení vaší žádosti zpravidla tři měsíce. Pokud se délka a obsah vašeho vzdělání výrazně liší od odpovídajícího vzdělání v hostitelské zemi a vaše dosavadní profesionální zkušenosti nejsou dostatečné, aby vyrovnaly tyto rozdíly, může od vás být požadováno, abyste se zúčastnili vyrovnávacího studia nebo složili zkoušku způsobilosti. Smí být ovšem vyžadováno pouze jedno z těchto doplňujících opatření.

Uznávání dokladů o odborné kvalifikaci v **oblasti řemesel** je rovněž upraveno směrnicí. Základním předpokladem pro výkon řemesla jako samostatné výdělečné činnosti je minimálně šestiletá činnost samostatně výdělečné osoby nebo činnost vedoucího provozu v příslušném řemesle. Tuto dobu lze zkrátit např. na tři roky, pokud má osoba tříleté, státem uznávané odborné vzdělání nebo pětileté odborné zkušenosti jako zaměstnanec v závislé činnosti v příslušném řemesle.

Pokud by některý případ výjimečně nebyl zahrnutý v rozsahu působnosti směrnice o uznávání odborných kvalifikací, musí být diplomy, osvědčení a jiné doklady o dosažené kvalifikaci žadatele přesto prověřeny hostitelským členským státem. Ten musí schopnosti potvrzované doklady o vzdělání a odborné zkušenosti porovnat se znalostmi a kvalifikacemi, které předepisuje vnitrostátní právo. Uznání ovšem neprobíhá automaticky a v případě velkých rozdílů mezi vzděláními může záviset na absolvování dalšího vzdělávání.

Sociální zabezpečení

32

Ve které zemi jsem sociálně pojištěn?

V zásadě jste sociálně pojištěni v zemi, ve které pracujete. Zvláštní úpravy existují například pro vyslané pracovníky, námořníky, úředníky nebo zaměstnance velvyslanectví a konzulátů. Zvláštní úpravy platí také pro osoby, které jsou obvykle zaměstnané ve více než jednom členském státě nebo které v jedné zemi pracují jako zaměstnanci a v jiné jako osoby samostatně výdělečně činné.

Uspořádání systémů sociálního zabezpečení je nadále věcí členských států. Systémy a nároky občanů se mohou v jednotlivých zemích výrazně lišit. Právo EU zajišťuje pouze **koordinaci nároků ze sociálního pojištění**, aby občané mohli bez znevýhodnění využívat své právo na volný pohyb. Koordinační úpravy obsažené v nařízení (ES) č. 883/2004 a prováděcím nařízení (ES) č. 987/2009 se týkají **dávek v nemoci, mateřství, invaliditě, stáří, při pracovním úrazu, nemoci z povolání, smrti a v nezaměstnanosti a dále rodinných dávek**. Nařízení se naproti tomu nevztahuje na dávky sociální a léčebné pomoci a dávky pro oběti války a jejích důsledků.

Nařízení lze použít také pro země EHP – Island, Lichtenštejnsko a Norsko – a Švýcarsko.

Povinnost platit příspěvky, nároky na dávky a výpočet dávek se zásadně řídí právem členského státu, ve kterém jste pojištěni. Protože máte nárok na stejné dávky jako státní příslušníci daného státu, platíte také stejné příspěvky. Doby pojištění a/nebo bydlení získané v jednom členském státě se v případě potřeby započítávají v ostatních členských státech.

Dne 1. ledna 2011 rozšířilo nařízení č. 1231/2010 aktualizaci pravidel koordinace na státní příslušníky nečlenských států (tzv. „třetích zemí“), kteří legálně žijí v členských státech Unie a kterých se týká přeshraniční problematika. Pravidla se vztahují i na jejich rodinné příslušníky a pozůstatelé, pokud také žijí v EU.

Pravidla se nevztahují na Dánsko a Spojené království.

Brožura o sociálním zabezpečení:

<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4783&langId=cs>

Nařízení (ES) č. 883/2004

o koordinaci systémů sociálního zabezpečení

33

Která země mi bude platit důchod?

V každé zemi, ve které jste byli pojištěni, zůstávají zachovány vaše příspěvky na důchodové zabezpečení tak dlouho, dokud nedosáhnete důchodového věku, který je stanoven právními předpisy příslušné země.

Nárok na důchod tedy získáváte v každé zemi, ve které jste byli pojištěni. Zaplacené příspěvky se nepřevádějí do jiné země, ani se nevyplácí tomu, kdo končí pojištění v této zemi. Důchod se vypočítává podle doby pojištění, resp. bydlení získané v této zemi. Pokud je to nutné, zohledňují se doby pojištění, resp. bydlení získané v jiných členských státech.

Každý členský stát, ve kterém jste byli výdělečně činní minimálně rok, vám bude vyplácet samostatný důchod, jakmile dosáhnete zde předepsaného důchodového věku. Pokud jste v jedné nebo ve více zemích pracovali méně než rok, bude vám členský stát, ve kterém jste byli naposledy zaměstnání delší dobu, platit důchod i za doby pojištění získané v těchto státech.

Kromě několika málo zvláštních případů vám bude vyplácen nesnížený starobní, invalidní nebo pozůstalostní důchod(y) v zemi bydliště. Tato zásada neplatí pro zvláštní dávky, které nezávisí na platbách příspěvků (např. doplňkový příspěvek Národního fondu solidarity ve Francii a starobní důchody nezávislé na příspěvcích v Irsku a Portugalsku). Ty můžete pobírat pouze tehdy, pokud bydlíte v příslušné zemi.

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/work/retire/state-pension-claims-and-calculation/index_cs.htm

34

Na co je třeba dbát při invaliditě?

Co se týká invalidních důchodů, může rozhodnutí o stupni invalidity u osob, které byly pojištěny ve více než jedné zemi, kvůli různým systémům sociálního zabezpečení představovat velký problém.

Tato rozhodnutí totiž činí zásadně vnitrostátní instituce každého státu, ve kterém byl dotyčný pojištěn, podle svých vlastních právních předpisů. Výše důchodu často závisí na stupni invalidity. Jen ve velmi málo zvláštních případech existuje povinnost vzájemného uznávání rozhodnutí o stupni invalidity.

Například španělská pojišťovací instituce musí při svém rozhodování o stupni invalidity zohlednit všechny lékařské dokumenty, zprávy a informace správní povahy, které obdrží od české instituce. V konkrétním případě může ovšem provést prošetření invalidity a není nucena automaticky uznat případné rozhodnutí české pojišťovací instituce o invaliditě.

To může nakonec vést k tomu, že v jedné zemi budete invalidní a budete pobírat invalidní důchod, v jiné zemi budete ale považováni za praceschopné.

Více informací na:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=861>

35

Na co mám nárok při nemoci v jiném členském státě?

Při **dočasném pobytu** v jiném členském státě můžete využít čerpání zdravotní péče, která je s přihlédnutím k povaze této zdravotní péče a k předpokládané délce pobytu ze zdravotních důvodů nezbytná. Nezávisí to na tom, zda cestujete jako turista, jste na návštěvě příbuzných nebo na služební cestě.

Důchodci, pracovníci vyslaní do zahraničí, nezaměstnaní a studenti mohou při dočasném pobytu využít veškeré čerpání zdravotní péče, které se během jejich pobytu stane nezbytným.

Co se týká zdravotního pojištění, měli byste si od své zdravotní pojišťovny před odjezdem opatřit evropský průkaz zdravotního pojištění (viz otázka 36), aby bylo ve vážném případě usnadněno uhrazení, resp. vyúčtování čerpání zdravotní péče, které bude nutné na místě. Zdravotní pojišťovna zaplatí částku, která je způsobilá k úhradě podle příslušného zahraničního práva. Uzavření doplňkového cestovního zdravotního pojištění se může vyplatit pro náklady, které nepokrývá zákonné zdravotní pojištění, jako např. pro transport zpět do vlasti.

Pokud byste měli **bydliště** mimo zemi, ve které jste pojištěni, máte nárok na veškeré čerpání zdravotní péče, které je ustanoveno podle práva země bydliště. Zdravotní péče je poskytována institucí země vašeho bydliště, jako kdybyste tam byli pojištěni. To pro vás může být výhodnější, ale také nevýhodnější, než kdyby byla zdravotní péče poskytována podle předpisů státu pojištění. Abyste zabránili příliš velkým nevýhodám v konkrétním případě, měli byste se před přestěhováním informovat o čerpání zdravotní péče v zemi bydliště a v případě potřeby uzavřít doplňkové pojištění.

Abyste mohli využívat zdravotní péči v místě bydliště, měli byste se zapsat u zdravotní pojišťovny v místě bydliště. Podle postavení budete potřebovat elektronický formulář, o který požádáte u své zdravotní pojišťovny (např.: S1 (dřívější E 106) pro zaměstnance a osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky, S1 (dřívější E 121) pro důchodce a jejich rodinné příslušníky).

Jako **přeshraniční pracovníci** máte ohledně čerpání zdravotní péče při nemoci právo si vybrat, zda chcete, aby vám tato péče byla poskytnuta v zemi vašeho bydliště, nebo v zemi, kde jste výdělečně činní. Rodinným příslušníkům přeshraničních pracovníků je zdravotní péče poskytována zpravidla v zemi bydliště, v naléhavých případech ovšem i v zemi, kde je výdělečně činný přeshraniční pracovník.

Společná ustanovení o sociálním zabezpečení platí pouze pro zákonné zdravotní pojištění a **nikoli pro soukromé zdravotní pojištění**. Měli byste se informovat u pojišťovny, u které jste pojištěni, jaké čerpání zdravotní péče vám náleží při pobytu nebo při přemístění bydliště do jiného členského státu a zda je případně vhodné doplňkové pojištění.

Průvodce českého Centra mezistátních úhrad zdravotní péči v EU pro české občany:
<http://www.cmu.cz/formulare/pruvodce.pdf>

Více informací na:
http://europa.eu/youreurope/citizens/health/index_cs.htm

36

Jaké novinky přináší evropský průkaz zdravotního pojištění?

Evropský průkaz zdravotního pojištění (EHIC) je doklad, který je poskytován zdarma a na základě kterého vám bude na cestách do zahraničí (ve všech státech EU, na Islandu, v Lichtenštejnsku, v Norsku a ve Švýcarsku) poskytnuta **nezbytná** lékařská péče ve státním lékařském zařízení.

Průkaz má zjednodušit přístup ke zdravotní péči během dočasného pobytu v jiném členském státě a urychlit hrazení zdravotní péče. Evropský průkaz zdravotního pojištění neplatí pro ošetření u soukromého lékaře. Zeptejte se proto před začátkem ošetření u lékaře nebo v nemocnici, zda patří do systému zákonného pojištění. Průkaz se nevztahuje ani na situace, kdy občan vyjíždí do zahraničí výhradně za účelem využití zdravotní péče v cílovém státě.

O evropský průkaz zdravotního pojištění můžete požádat u své zdravotní pojišťovny.

Všechno o evropském průkazu zdravotního pojištění:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=559&langId=cs>

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/health/unforeseen-treatments/short-visit/index_cs.htm

37

Co platí, když chci plánovaně využít lékařské ošetření v jiném členském státě?

Pokud chcete vycestovat do jiného členského státu za účelem speciálního ošetření, musíte si v některých případech předem opatřit povolení od své zdravotní pojišťovny (formulář S2 – dříve E112).

Evropský soudní dvůr v rámci své judikatury k volnému pohybu služeb rozhodl, že pojištěnci mohou i bez předchozího povolení ambulantního lékařského ošetření (mimo systém nemocnic jiného členského státu) od své zdravotní pojišťovny žádat uhrazení nákladů podle sazeb státu, ve kterém jsou pojištěni.

Rozsudek ESD, C-385/99, Müller-Fauré

Pro plánované ambulantní ošetření tedy v zásadě není nutné povolení. Uhrazeno bude ovšem

pouze čerpání zdravotní péče, které je způsobilé k úhradě ve státě pojištění. Proto byste se měli u své zdravotní pojišťovny informovat, která zdravotní péče je způsobilá k úhradě a jaké budete muset zaplatit doplatky.

Oblast přeshraniční zdravotní péče a ujasnění práv pacientů upravuje směrnice 2011/24/EU o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči, kterou musí členské státy provést do svých vnitrostátních právních řádů do 25. 10. 2013.

Ohledně ošetření v nemocnici bude možno požadovat předchozí povolení zdravotní pojišťovny pouze v případě, že toto členské státy ve své legislativě výslovně vymezí a to včetně specifikace zdravotní péče, které se nutnost udělení předchozího souhlasu týká. Předchozí povolení musí být uděleno, pokud to vyžaduje lékařské ošetření pojištěnce a toto ošetření není možné včas v tuzemsku. Povolení může být odmítnuto pouze z určitých důvodů, např. tehdy, pokud lze zdravotní péči poskytnout na území dotčeného členského státu ve lhůtě, která je lékařsky odůvodnitelná, s ohledem na současný zdravotní stav a pravděpodobný průběh nemoci každého dotčeného pacienta.

Rozsudek ESD, C-157/99, Smits/Peerbooms

Rozsudek ESD, C-372/04, Watts

Směrnice 2011/24/EU

o uplatňování práv pacientů v přeshraniční zdravotní péči

Webové stránky Evropské komise

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=569&langId=cs>

http://europa.eu/youreurope/citizens/health/planned-treatments/expenses-reimbursements/index_cs.htm

38

Ve které zemi mám nárok na přídatky na děti?

Rodinné dávky existují ve všech členských státech. V jednotlivých zemích existují výrazné rozdíly ohledně předpokladů nároku a výše.

Pokud vaši rodinní příslušníci bydlí v zemi, ve které jste vy sami pojištěni jako zaměstnanec nebo jako osoba samostatně výdělečně činná, je tato země v zásadě příslušná pro výplatu rodinných dávek. Máte nárok na rodinné dávky ve stejném rozsahu a stejné výši jako státní příslušníci tohoto státu.

V zásadě máte nárok na přídatky na děti i tehdy, pokud vaši rodinní příslušníci bydlí v jiné zemi. Pokud by v takovém případě existovaly vaši rodinné nároky na rodinné dávky podle právních předpisů více zemí, je nutné nárok na přídatky na děti uplatnit přednostně v zemi, ve které existuje nárok jednoho z rodičů na základě toho, že je zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná. Pokud by přídatky na děti druhé země byly vyšší, musí druhá země navýšit částku přídatku na děti až do výše částky přídatků na děti, která platí u něj (vyplacení rozdílu). K vaší rodině se bude přistupovat tak, jako kdyby všechny dotčené osoby bydlely v zemi s výhodnější legislativou a byly tam také pojištěny.

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/work/abroad/family-benefits/index_cs.htm

39

Který členský stát mi platí podporu v nezaměstnanosti, když jsem se stal nezaměstnaným?

Pokud jste bydleli a pracovali v jiné zemi a stali jste se nezaměstnanými, představoval by rychlý návrat do vlasti za určitých okolností chybu. Neměli byste pak totiž automaticky zaručeno vyplácení dávek v nezaměstnanosti. Naopak byste dokonce mohli o veškeré nároky přijít.

Při svých plánech byste měli zohlednit následující:

Normálně máte nárok na podporu v nezaměstnanosti vůči státu, ve kterém jste byli naposledy zaměstnáni, resp. jste jako zaměstnanci platili do příslušného systému pojištění pro případ nezaměstnanosti. Nárok a výše podpory v nezaměstnanosti se řídí vnitrostátním právem státu, kde jste byli naposledy zaměstnáni. Ten při prověřování nároku na podporu v nezaměstnanosti musí započítat doby pojištění získané v ostatních členských státech. Zohlednění dob pojištění získaných v jiných členských státech je možné po doložení formuláře U1 (dříve E 301), který vám vystaví instituce dříve příslušných členských států.

Příklad: Pokud by se například polský zaměstnanec, který bydlí a pracuje v ČR, stal po desetiměsíčním zaměstnání nezaměstnaným, má ohledně dávek v nezaměstnanosti stejná práva a nároky jako jeho český kolega. Protože naposledy platil do systému pojištění pro případ nezaměstnanosti v ČR, musí své nároky na dávky v nezaměstnanosti uplatnit vůči příslušnému českému úřadu práce. Jeho nároky se řídí českým právem. Podle něj obdržíte dávky v nezaměstnanosti, pokud jste byli během dvouletého období minimálně 12 měsíců v zaměstnání podléhajícím povinnému sociálnímu pojištění. Když se vezme v úvahu výhradně doba pojištění získaná v ČR (10 měsíců), neměl by tento polský pracovník v ČR nárok na podporu v nezaměstnanosti. Protože ale před prací v ČR pracoval pět měsíců v Polsku a platil tam rovněž příspěvky do tamějšího systému pojištění pro případ nezaměstnanosti, může si zde získané doby pojištění nechat započítat v ČR. Za tímto účelem si vyžádá pracovník, resp. příslušná instituce v ČR formulář U1 (dříve E 301) od polské instituce.

Zvláštní pravidlo platí pro **přihraniční pracovníky neboli pendlery**. Ten, kdo např. bydlí v ČR, ale pracuje v Německu a do ČR se vrací zpravidla denně nebo alespoň jednou týdně, dostává zásadně dávky v nezaměstnanosti ze země bydliště a nikoli ze země, ve které byl naposledy zaměstnán. Tato zvláštní úprava byla ustanovena, protože přihraniční pracovníci mají běžně mimořádně úzké vazby na zemi svého bydliště nebo si tam mohou nejdříve najít nové zaměstnání.

Přihraniční pracovníci mohou – nezávisle na skutečnosti, která země platí dávky v nezaměstnanosti – být k dispozici nejen službě zaměstnanosti v zemi bydliště, nýbrž také službě zaměstnanosti země, ve které byli zaměstnáni.

40

Mohu si vzít podporu v nezaměstnanosti do jiného členského státu?

Jako uchazeči o práci máte právo se vydat do jiného členského státu, abyste si tam hledali práci. Za tímto účelem se můžete přihlásit jako uchazeči o zaměstnání u tamějších úřadů práce a zprostředkovatelských institucí. Máte tam stejná práva a povinnosti jako uchazeči o práci z dané země.

Dávky v nezaměstnanosti, které již dostáváte od jednoho členského státu, si přitom můžete až tři měsíce (resp. 6 měsíců) nechat vyplácet i při hledání práce v jiném členském státě. Pokud by váš nárok na dávky v nezaměstnanosti v okamžiku žádosti zahrnoval méně než tři měsíce, můžete svého práva využít i na kratší období.

Pokud byste dávky v nezaměstnanosti pobírali v ČR, platí následující: V případě, že dostáváte dávky v nezaměstnanosti, můžete je při hledání práce v jiném členském státě dále pobírat po dobu maximálně tří měsíců. Toto lze poté v odůvodněných případech prodloužit o další 3 měsíce.

- Předpokladem pro další vyplácení dávek v nezaměstnanosti v jiném členském státě především je, abyste byli v zemi, ve které dostáváte dávky v nezaměstnanosti, minimálně čtyři týdny nahlášení jako nezaměstnaní u tamější služby zaměstnanosti. Ve výjimečných případech může být tato lhůta na žádost zkrácena např. z rodinných důvodů.
- Požádáte o formulář U2 (dříve E 303), ve kterém služba zaměstnanosti potvrdí délku a výši vašeho nároku na dávky v nezaměstnanosti.
- S formulářem U2 se pak musíte neprodleně, tzn. do sedmi dnů, přihlásit u služby zaměstnanosti v zemi, kde hledáte práci. Za těchto podmínek máte v zásadě po dobu až tří měsíců nárok na další vyplácení dávek v nezaměstnanosti. Vaše nároky nadále existují vůči službě zaměstnanosti v zemi, ve které jste byli naposledy zaměstnaní a která vám vystavila formulář U2.

- Pokud byste během uvedené lhůty práci nenašli, musíte se před uplynutím této doby vrátit zpět do země, která vystavila formulář a nahlásit se tam zpátky na úřadu práce, aby zůstal zachován váš nárok na dávky v nezaměstnanosti a případně požádat o prodloužení na další 3 měsíce. Pokud se po uplynutí uvedené lhůty nevrátíte, můžete přijít o veškeré nároky na dávky v nezaměstnanosti.

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/work/job-search/transferring-unemployment-benefits/index_cs.htm

41

Mohou občané Unie požádat o dávky sociální pomoci v ostatních členských státech?

Každý občan Unie, který se na základě příslušné směrnice o pobytu zdržuje v jiné zemi EU, má zásadně právo na stejné zacházení jako státní příslušníci tohoto členského státu.

Český státní příslušník, který je například výdělečně činný a bydlí v Nizozemsku, zde má nárok na sociální dávky stejně jako jeho nizozemští kolegové. V žádném případě není dovoleno vyhoštění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných kvůli pobírání sociálních dávek.

Osoby, které nejsou výdělečně činné, důchodci a studenti, kteří ještě nezískali právo trvalého pobytu, mohou ovšem právo pobytu uplatňovat pouze tak dlouho, dokud mohou prokázat zdravotní pojištění a dostatečné finanční prostředky. Ty musí zpravidla odpovídat minimálně úrovni sociálních dávek, resp. úrovni minimálního důchodu příslušné země. Pokud nejsou tyto předpoklady splněny, mohou být osoby dříve nebo později vyzvány, aby opustily zemi.

Pokud taková osoba pobírá sociální dávky, nesmí být ovšem vykázána automatické. Hostitelský stát musí v takovém případě prošetřit, zda se v příslušném případě nejedná o přechodné potíže. Při tomto prošetřování je nutno zohlednit délku pobytu, osobní poměry a poskytnutou částku sociálních dávek, aby bylo možné posoudit, zda příjemce dávek využíval sociální dávky nepřiměřeně.

Směrnice 2004/38/ES o volném pohybu

Práva
v každodenním životě

42

Jak jsem chráněn před diskriminací?

Základní svobody volného pohybu pracovníků, usazování a služeb stanoví **speciální zákazy diskriminace na základě státní příslušnosti**.

O porušení svobody volného pohybu služeb se může jednat např. tehdy, pokud členský stát vyžaduje za vstup do státních muzeí od občanů z jiných států Unie vyšší vstupné než od vlastních státních příslušníků.

Rozsudek ESD, C-388/01, Komise v. Itálie

V druhé řadě platí **všeobecný zákaz diskriminace** podle čl. 18 Smlouvy o fungování EU (SFEU). Podle něj se se srovnatelnými skutečnostmi smí zacházet odlišně pouze tehdy, pokud je to objektivně odůvodněno. Čl. 18 SFEU zahrnuje také skrytou diskriminaci, tzn. nerovné zacházení, které vychází ze skutečností, které jsou spojeny se státní příslušností (např. bydliště nebo země původu). Předpokladem pro použití všeobecného zákazu diskriminace ovšem je, že skutečnost spadá do oblasti působnosti Smlouvy. Na tento předpis se lze tedy odvolávat pouze tehdy, pokud existuje spojitost se SFEU.

Na základě čl. 13 Smlouvy o ES (nyní čl. 19 SFEU) byly v roce 2000 vydány dvě důležité směrnice k boji proti **diskriminaci na základě rasy, etnického původu, náboženství nebo světového názoru, zdravotního postižení, věku a sexuální orientace**.

- Směrnice 2000/43/ES bojuje proti diskriminaci na základě rasy nebo etnického původu. Vztahuje se na oblasti zaměstnání, povolání, sociální ochrany, zdraví a vzdělávání.

- Směrnice 2000/78/ES bojuje proti diskriminaci na základě náboženství nebo světového názoru, zdravotního postižení, věku a sexuální orientace. Vztahuje se na oblasti zaměstnání a povolání. Důležité je ulehčení od důkazního břemena, které je v této směrnici zakotveno: osoby, které se cítí být poškozeny nedodržením zásady rovného zacházení, mohou soudu nebo jinému příslušnému orgánu předložit skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci. Je pak na žalovaném (např. zaměstnavateli), aby dokázal, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.

ESD se již v rámci několika řízení o předběžné otázce vnitrostátních soudů vyjádřil k jednotlivým předpisům směrnic:

Diskriminace z důvodu věku:

Rozsudky ESD, C-144/04, Mangold, C-427/06, Bartsch, C-555/07, Küçükdeveci, C-341/08, Petersen, C-388/07, Age Concern England

Zdravotní postižení:

Rozsudek ESD, C-13/05, Chacón Navas – pojem zdravotní postižení

Sexuální orientace:

Rozsudek ESD, C-267/06, Maruko

Diskriminační kritéria pro výběr pracovníků:

Rozsudek ESD, C-54/07, Feryn

V ČR byly obě směrnice transponovány antidiskriminačním zákonem č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací, jehož text jakož i více informací o tom, jak se diskriminaci bránit, naleznete na: <http://www.ochrance.cz/diskriminace/>

Směrnice 2000/43/ES,

kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ

Směrnice 2000/78/ES,

kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání

**Webová stránka Evropské komise,
Generálního ředitelství pro spravedlnost,
týkající se diskriminace:**

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/index_cs.htm

Veřejný ochránce práv

Údolní 39

602 00 Brno

Tel.: +420 542542888

E-mail: podatelna@ochrance.cz

<http://www.ochrance.cz/>

43

Jaké platí úpravy ohledně diskriminace pohlaví?

Zásada stejné odměny mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci je upravena v čl. 157 Smlouvy o fungování EU. Tato zásada se týká také všech ostatních součástí odměny zaměstnance, např. zaměstnaneckých důchodů. Práva vyplývající z čl. 157 SFEU lze uplatňovat přímo vůči (i soukromému) zaměstnavateli.

Směrnice 2006/54/ES o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání obsahuje předpisy k jednotlivým aspektům zásady stejné odměny a úpravy ohledně přístupu mužů a žen k zaměstnání a odbornému vzdělávání a dále k postupu v zaměstnání a pracovním podmínkám. Dále definuje pojmy přímé a nepřímé diskriminace a rozšiřuje zákaz diskriminace na obtěžování a navádění k diskriminaci. Kromě toho je zde ustanoveno ulehčení od důkazního břemena před vnitrostátními soudy.

Směrnice o rovném zacházení 2004/113/ES se týká oblastí mimo pracovní život a slouží pro uplatňování zásady rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

Směrnice 2006/54/ES

o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání

Směrnice 2004/113/ES,

kterou se provádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování

Webová stránka Evropské komise, týkající se diskriminace a boje proti ní:

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/index_cs.htm

44

Jak jsou chráněna základní práva na evropské úrovni?

Na úrovni EU je ochrana základních práv zakotvena zejména v článku 6 odstavcích 1 a 3 Smlouvy o EU.

„Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy. Listina nijak nerozšiřuje pravomoci Unie vymezené ve Smlouvách. ... Základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie.“

Základní práva zakotvená v Listině se stala právně závaznými Lisabonskou smlouvou na konci roku 2009. Ohledně Spojeného království a Polska je nutné brát v úvahu Protokol č. 30 ke Smlouvě o EU. Podle něj Listina základních práv mj. nerozšiřuje oprávnění ESD ani jakéhokoli vnitrostátního soudu těchto zemí shledat, že jejich právní a správní předpisy nejsou v souladu s Listinou.

Listina základních práv Evropské unie

<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303CS.01000101.htm>

Pro členské státy kromě toho platí nepsané právo, které Evropský soudní dvůr v Lucemburku v průběhu času vytvořil z inspiračních zdrojů Evropské úmluvy o lidských právech (EÚLP) a společných ústavních tradic sdílených členskými státy.

Tak ESD již vynesl základní rozsudky o ochraně vlastnictví, o nedotknutelnosti obydlí, na ochranu před prohlídkami v přípravném řízení podle kartelového práva a ke shromažďovacímu právu.

Členské státy jsou v případech podle práva EU vázány základními právy uvedenými v rozsudcích ESD.

Pokud se naproti tomu jedná o případ, který se týká výhradně vnitrostátního práva, a nikoli práva EU, nejsou členské státy povinny zohledňovat Listinu a základní práva Unie stanovená ESD. V tom případě vám jako občanům poskytují ochranu základní práva zakotvená ve vnitrostátním právním řádu příslušného členského státu. V případech s výhradně vnitrostátními souvislostmi se kromě toho můžete odvolat na normy Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. U EÚLP se ovšem **nejedná** o právo EU. EÚLP je mezinárodní smlouva Rady Evropy ve Štrasburku, ke které přistoupilo 46 evropských států. Právní ochranu ohledně dodržování lidských práv podle EÚLP vám poskytne Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku (ESLP), který je institucionálně nezávislý na EU (viz také otázka 8 na konci).

Lisabonskou smlouvou získala EU právní subjektivitu a nyní má možnost být sama smluvní stranou Evropské úmluvy o lidských právech.

Od roku 2007 podporuje „**Agentura Evropské unie pro základní práva**“ instituce EU a členských států ohledně základních práv zakotvených v „Listině základních práv Evropské unie“ a dále v EÚLP. Informuje instituce EU a členské státy a radí jim při aplikaci základních práv právního řádu Unie. Kromě toho sestavuje studie a posudky týkající se otázek základních práv a dává podněty široké veřejnosti. Agentura vznikla z „Evropského střediska pro sledování rasismu a xenofobie“ se sídlem ve Vídni a souběžně přebírá jeho úkoly.

Agentura Evropské unie pro základní práva:
<http://fra.europa.eu>

45

Jak chrání EU moje práva spotřebitele?

Evropská unie vydala v různých oblastech předpisy, které mají stejnou mírou chránit spotřebitele ve všech členských státech. Právo Unie přitom zabezpečuje minimální úroveň ochrany, kterou musí poskytovat svým spotřebitelům všechny členské státy. Členské státy mohou kromě toho v jednotlivých oblastech ve své vlastní kompetenci vydávat další ustanovení, která poskytují rozsáhlejší ochranu.

Na úrovni EU byly vydány právní předpisy mj. v následujících oblastech: odpovědnost výrobce za škody způsobené vadou výrobku, bezpečnostní standardy pro potraviny a ostatní spotřební zboží, označování potravin, nekalé smluvní podmínky, překvapivý podomní prodej, klamavá nebo podvodná reklama, nekalé obchodní praktiky, prodej spotřebního zboží, souborné služby pro cesty, pobyty a zájezdy, timesharing (dočasné užívání ubytovacího zařízení), spotřebitelský úvěr a platební styk.

Právo Unie kromě toho chrání při uzavírání smluv na dálku v tuzemsku a zahraničí. O obchod uzavíraný na dálku se jedná, pokud si zboží nebo služby objednáte telefonicky, faxem nebo písemně a dále při prodeji přes internet nebo zásilkový obchod. Při prodeji na dálku můžete svou objednávku do sedmi pracovních dnů zrušit bez udání důvodů. V ČR na to máte čas 14 kalendářních dnů. Prodejci jsou povinni vám sdělit kompletní informace týkající se jejich totožnosti, údaje o prodávaném produktu, jeho cenu (včetně poplatků za dodání a ostatních poplatků), dodací lhůty a dále informace o servisu a pravidlech pro uplatnění záruky.

Evropská spotřebitelská centra (ESC) vám mohou poradit ohledně vašich práv při nakupování v zahraničí. Můžete zde obdržet brožury „Nakupování v Evropě“ (obsahuje informace týkající se 25 členských států), „Cestování v Evropě“, „Ochrana spotřebitelů v nových členských státech“, „Nákup automobilu v Evropě“ (návod pro dovezení nového vozidla) nebo „Timesharing“.

Adresy evropských spotřebitelských center:

http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/docs/ecc_network_centers.pdf

Evropské spotřebitelské centrum pro ČR

Štěpánská 15
120 00 Praha 2
E-mail: esc@coi.cz
Tel.: +420 296366155
<http://www.evropskyspotrebitel.cz>

Stížnost můžete podat elektronicky na:

<http://www.evropskyspotrebitel.cz/kontakty>

46

Které právo platí při přeshraničních platbách v eurech?

Dřívější nařízení (ES) č. 2560/2001 již odstranilo cenové rozdíly mezi přeshraničními a tuzemskými platbami v eurech. Vztahovalo se na převody, výběry peněz z bankomatů a platby kreditní a debetní kartou. K nařízení se připojilo také Švédsko a uplatňovalo je také pro platby ve švédských korunách.

Nové nařízení (ES) č. 924/2009 o přeshraničních platbách ve Společenství nahradilo k 1. listopadu 2009 staré nařízení, jehož úpravy byly ve velké míře přežaty a přizpůsobeny aktuálním poměrům. Rozšiřuje zásadu stejných poplatků pro tuzemské a přeshraniční platby na inkasa. Pro usnadnění zavedení systému inkas obsahuje nařízení přechodná ustanovení pro vícestranné mezibankovní poplatky a přístupnost inkasních transakcí. Tato přechodná ustanovení poskytují odvětví platebních služeb čas na vypracování dlouhodobého obchodního modelu pro inkasa podle pravidel hospodářské soutěže.

Podle nařízení se s přeshraničními bankovními převody v eurech zachází stejně jako s tuzemskými převody. To znamená, že jak zadavatel zahraničního převodu, tak i příjemce platí stejné poplatky jako za příslušný tuzemský převod. Rozhodující jsou předpisy země, ve které se nachází příslušný účet. Při převodu z účtu v eurech v Nizozemsku na účet v eurech v Německu zaplatí příkazce nizozemské a příjemce německé tuzemské poplatky (pokud jsou za došlé platby u tuzemských transakcí příslušnou bankou poplatky vůbec účtovány).

Aby pro přeshraniční bankovní převod platily stejné podmínky jako pro tuzemský převod,

- musí být v eurech,
- jeho hodnota nesmí být vyšší než 50 000 EUR,
- musí být určený příjemci v členském státě Unie,
- navíc musí být na formuláři příkazu k převodu zadavatele uvedený IBAN a BIC příjemce.

Také pro platby kreditní a debetní kartou a pro výběry peněz z bankomatů v zahraničí v rámci EU smí banky vybírat pouze takové poplatky jako v tuzemsku. Od 1. listopadu 2012 také není možné vybírat mezibankovní poplatky za realizaci jak vnitrostátního, tak přeshraničního inkasa.

Výběr peněz z bankomatů v zahraničí v rámci EU je při použití bankomatu příslušného bankovního ústavu nebo bankovní skupiny bez problémů. Jinak tomu ovšem může být při výběru u cizích bankovních ústavů.

Do doby zavedení eura není nutné, pokud se k tomu Česká republika sama nepřihlásí, aby poplatky přeshraničních převodů byly stejné jako poplatky účtované uživatelům platebních služeb za odpovídající vnitrostátní platby.

Nařízení (ES) č. 924/2009

o přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení (ES) č. 2560/2001

Mezitím byla vytvořena jednotná oblast pro platby v eurech (SEPA). SEPA je iniciativa evropského bankovního sektoru, pomocí které má být elektronický platební styk v eurozóně stejně jednoduchý jako v rámci jedné země – jako například u kreditních karet, debetních karet, bankovních převodů nebo inkas. Banky mohou od 1. ledna 2008 nabízet první produkty SEPA.

V únoru 2012 bylo přijato nařízení 260/2012, kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009 o přeshraničních platbách. Nařízení definuje 1. 2. 2014 jako konečnou lhůtu pro soulad s požadavky nařízení v eurozóně, zatímco členské státy, jejichž měnou není euro, musí být v souladu s nařízením do 31. 10. 2016. V praxi toto znamená, že do těchto dat musí být dosavadní úhrady a inkasa v eurech nahrazeny nástroji SEPA, a SEPA se tak stane skutečností pro každého.

Nařízení (EU) č. 260/2012

kterým se stanoví technické a obchodní požadavky pro úhrady a inkasa v eurech a kterým se mění nařízení (ES) č. 924/2009 o přeshraničních platbách

Směrnici 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu byl vytvořen potřebný právní rámec pro SEPA. Je zaručen spravedlivý a otevřený přístup k platebním trhům a posílena ochrana spotřebitele. Směrnice mj. zaručuje, že všechny elektronické platby v eurech nebo jiné tuzemské měně budou dokončeny během maximálně jednoho dne po zadání platebního příkazu.

Směrnice (ES) č. 2007/64
o platebních službách na vnitřním trhu

Webová stránka Evropské komise:
http://ec.europa.eu/internal_market/payments/crossborder/index_en.htm

Při sporech mezi spotřebiteli a poskytovateli finančních služeb se sídlem v jiném členském státě pomáhá FIN-NET, síť pro mimosoudní řešení sporů ve finanční oblasti. Instituce, na které se lze obrátit se stížnostmi v rámci FIN-NET, existují také ve státech EHP (Island, Lichtenštejnsko a Norsko).

FIN-NET
http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/members_en.htm

Ostatní

47

Které právo platí při uzavření manželství s občanem z jiného členského státu?

Uzavření manželství v Evropské unii doposud nepodléhá právu Unie, nýbrž se stále řídí vnitrostátním právem. U přeshraničních skutečností se uplatňuje mezinárodní soukromé právo. To také upravuje, které vnitrostátní právo bude uplatňováno.

V zásadě je ovšem bez problémů uznáváno uzavření manželství v každém členském státě, pokud bylo uzavřeno podle tamějšího manželského práva.

Při uzavírání manželství se státním příslušníkem jiného členského státu byste se měli předem informovat na příslušném velvyslanectví, resp. příslušném matričním úřadě na platné právo a potřebné formality.

Také právo týkající se adopce, rozvodu, výživného a péče o dítě se doposud stále ještě řídí příslušným vnitrostátním právem, resp. mezinárodním soukromým právem. To se může v jednotlivých členských státech velmi lišit. Zde je zásadně radno učinit preventivní opatření. Právě u manželství mezi státními příslušníky různých zemí se proto doporučuje individuálně upravit práva v předmanželské smlouvě.

Na úrovni EU existují ovšem již delší dobu pravidla ohledně příslušnosti soudů a uznávání a výkonu rozhodnutí v přeshraničních manželských záležitostech (viz otázka 49).

Evropská komise navíc navrhla nová pravidla pro použitelné právo a soudní příslušnost v rozvodových záležitostech (KOM (2006) 399 v konečném znění). Legislativní proces ovšem ještě není dokončen. V oblasti vlastnických vztahů v manželství vypracovala Komise zelenou knihu o kolizi právních předpisů ve věcech vlastnických vztahů mezi manželi (KOM (2006) 400 v konečném znění). Navíc bylo ohledně záležitostí vyživovacích povinností vydáno nařízení 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

Více informací na:

http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/marriage/index_cs.htm

48

Které právo upravující jména platí u národnostně smíšených manželství?

Právo upravující jména u národnostně smíšených manželství nepodléhá právu EU, nýbrž vnitrostátnímu právu, resp. mezinárodnímu soukromému právu a spadá tak do pravomoci členských států.

Ty ovšem musí při výkonu této pravomoci dodržovat právo EU, zejména právo každého občana Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.

Rozsudek ESD, C-148/03, Garcia Avello

Rozsudek ESD, C-353/06, Grunkin a Paul

Na základě rozdílné legislativy členských států týkající se jmen vznikají často problémy při předávání příjmení dětem, které mají dvojí státní občanství. Tyto děti jsou na základě vnitrostátního práva jednoho členského státu často nuceny používat jiné jméno než podle práva druhého členského státu, jehož státní občanství také mají. Taková situace, kdy má osoba různá příjmení, může dotyčnému způsobovat značné pracovní a soukromé obtíže. Ty se projeví, když jde o právní účinnost listin a písemností.

Evropský soudní dvůr již v několika konkrétních případech vyložil, jaké mají členské státy povinnosti na základě práva EU v oblasti práva upravujícího jména. Členský stát například nemůže svým státním občanům odmítnout uznat příjmení, které již bylo zaregistrováno v zemi, ve které se narodili a ve které mají bydliště.

49

Uznávají se v EU vzájemně soudní rozhodnutí?

Za účelem posílení evropského právního prostoru již EU vynaložila určité úsilí, aby usnadnila přístup k soudnictví, soudní spolupráci a rozsáhlé vzájemné uznávání. Vzájemné uznávání představuje klíčovou koncepci pro vyřešení problémů, které vznikly v důsledku rozdílů mezi jednotlivými vnitrostátními právními systémy.

V této souvislosti byla vydána zejména nařízení o vzájemném uznávání soudních rozhodnutí.

Nařízení (ES) č. 2201/2003 obsahuje předpisy o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti. V nařízení je např. upraveno, které soudy jsou v jednotlivých státech příslušné pro provádění rozvodového řízení nebo při únosu dítěte. Taková řízení se proto již nekonají ve dvou členských státech současně. Kromě toho musí být rozvodový rozsudek, vyneseny v jednom členském státě, bez problémů uznáván v ostatních členských státech. Rozvedení partnerů tak mohou jednodušeji uzavřít nové manželství.

Usnadněno je také uznávání soudních rozhodnutí o otázkách rodičovské péče nebo styku s dětmi. Příslušná je zpravidla justice země, ve které mělo dítě obvyklé bydliště do rozchodu rodičů. Tím má být zabráněno tomu, aby byla přijímána protichůdná rozhodnutí ohledně svěřeni do péče a rodiče se o děti mezi sebou léta přetahovali.

V rozhodnutích o placení výživného platí nařízení (ES) č. 4/2009 (viz otázka 47).

Nařízení (ES) č. 2201/2003

o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti

Nařízení (ES) č. 44/2001

o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Nařízení (ES) č. 4/2009

o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech výživovacích povinností

Kromě nařízení o vzájemném uznávání soudních rozhodnutí vytvořil evropský zákonodárce další důležité úpravy, které posilují evropský právní prostor. Jsou to například úpravy ohledně dokazování a doručování dokumentů v občanských a obchodních věcech, ohledně řízení o evropském platebním rozkazu a ohledně práva použitelného pro smluvní a mimosmluvní závazkové vztahy.

Nařízení (ES) č. 1206/2001

o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech

Směrnice 2003/8/ES

o zlepšení přístupu ke spravedlnosti v přeshraničních sporech stanovením minimálních společných pravidel pro právní pomoc v těchto sporech

Nařízení (ES) č. 805/2004,

kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky

Nařízení (ES) č. 1896/2006,

kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu

Nařízení (ES) č. 861/2007,

kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích

Nařízení (ES) č. 864/2007

o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II)

Nařízení (ES) č. 1393/2007

o doručování soudních a mimosoudních písemností ve věcech občanských a obchodních v členských státech

Nařízení (ES) č. 593/2008

o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)

Zelená kniha

Účinný výkon soudních rozhodnutí v Evropské unii: transparentnost dlužnickových aktiv, KOM (2008) 128 v konečném znění

Informace o všech oblastech soudní spolupráce v občanských věcech a Evropský soudní atlas najdete na webové stránce Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci (EJN).

Evropská soudní síť pro občanské a obchodní věci:

<https://e-justice.europa.eu/home.do?action=home&plang=cs>

50

Může být pokuta vymáhána v jiném členském státě?

Mnozí občané se už někdy v některém jiném členském státě setkali s „lístečkem za stěračem“. V některých členských státech jsou pokuty velmi vysoké. Buď je možné stanovenou pokutu zaplatit ihned, nebo můžete počkat, až vám bude doručeno rozhodnutí o uložení pokuty v členském státě, kde máte bydliště.

Pokud nezaplatíte ani po doručení rozhodnutí o uložení pokuty, může být pokuta vymáhána za pomoci příslušných orgánů a soudů členského státu, ve kterém máte bydliště.

24. února 2005 bylo vydáno rámcové rozhodnutí o vzájemném uznávání peněžitých trestů a pokut. Je v něm ustanoveno vzájemné vymáhání pokut mezi všemi členskými státy. Členské státy musely přijmout opatření nezbytná pro soulad s tímto rozhodnutím do 21. března 2007, skutečně realizovat a dodržovat ho však začalo pouze několik členských států.

Rámcové rozhodnutí 2005/214/JI ze dne 24. února 2005

o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut

EU také přijala směrnici 2011/82/EU o usnadnění přeshraniční výměny informací o dopravních deliktech v oblasti bezpečnosti silničního provozu, kterou by členské státy měly provést do svých vnitrostátních právních řádů do 7. 11. 2013.

Cílem směrnice je usnadnit přeshraniční výměnu informací o dopravních deliktech v oblasti bezpečnosti silničního provozu, které byly spáchány s vozidlem registrovaným v jiném členském státě, než je členský stát, v němž k deliktu došlo, a tím i vymáhání sankcí.

Směrnice 2011/82/EU

o usnadnění přeshraniční výměny informací o dopravních deliktech v oblasti bezpečnosti silničního provozu

Další informace a poradenství

Portál Evropské unie

<http://europa.eu>

Kde co najdu na europa.eu?

http://europa.eu/documentation/index_cs.htm

Portály jednotlivých institucí

Evropská komise

<http://ec.europa.eu>

Rada Evropské unie

<http://consilium.europa.eu>

Evropský parlament

<http://www.europarl.europa.eu>

Evropský soudní dvůr

<http://curia.europa.eu>

Evropský účetní dvůr

<http://www.eca.europa.eu>

Evropský veřejný ochránce práv

<http://www.ombudsman.europa.eu>

Evropský inspektor ochrany údajů

<http://www.edps.europa.eu>

Všeobecné otázky týkající se Evropy

„Vaše Evropa“

Vaše práva a možnosti jako občanů nebo podnikatelů v EU:

<http://europa.eu/youreurope/>

Odbor informování o evropských záležitostech (OEZ) Úřadu vlády zajišťuje informace o EU a členství ČR v Unii. Informace jsou veřejnosti poskytovány pomocí tzv. Integrovaného informačního systému, jehož součástí je: internetový portál Euroskop.cz, síť 13 regionálních Eurocenter, bezplatná informační linka Eurofon, 800 200 200.

Více informací na: <http://www.euroskop.cz>

Webové stránky www.euroskop.cz obsahují také užitečné informace o evropských právech občanů v každodenních životních situacích.

Europe Direct

Informační síť Europe Direct představují rozhraní mezi občany a EU na místní úrovni. Úkolem této sítě je mimo jiné poskytovat občanům přímo na místě informace, rady, pomoc a odpovědi na otázky ohledně orgánů, právních aktů, politických opatření, programů a možností financování Evropské unie.

Které z českých středisek Europe Direct se nachází ve vašem okolí, můžete zjistit v seznamu na <http://www.europedirect.cz>.

Také můžete zavolat na bezplatnou telefonní linku 00 800 6 7 8 9 10 11 (ze všech členských států)

nebo na placenou telefonní linku +32 22999696 (mimo EU a pro určité mobilní operátory).

Zastoupení Evropské komise v České republice

Zastoupení Evropské komise v ČR
Jungmannova 24
110 00 Praha 1
Tel.: +420 224312835
Fax: +420 224312850
E-mail: COMM-REP-CZ@ec.europa.eu
<http://www.evropska-unie.cz>

Evropský parlament – Informační kancelář v ČR

Evropský parlament – Informační kancelář v ČR
Jungmannova 24
110 00 Praha 1
Tel.: +420 255708208
Fax: +420 255708200
E-mail: eppraha@europarl.europa.eu
<http://www.evropsky-parlament.cz>

Koutek snadné četby a EU Bookshop

Četné publikace EU, možnost objednání
<http://ec.europa.eu/publications>
<http://bookshop.europa.eu>

Váš hlas v Evropě

http://ec.europa.eu/yourvoice/index_cs.htm

Speciální nabídka poradenství

„Vaše Evropa“

<http://europa.eu/youreurope/>

Europe Direct

Tel.: 00 800 6 7 8 9 10 11
(bezplatná linka)
<http://www.europedirect.europa.eu>
<http://www.europedirect.cz>

„Vaše Evropa – Poradenství“ (Your Europe Advice)

http://europa.eu/youreurope/advice/index_cs.htm

EURES, Evropský portál pracovní mobility

Informace ohledně hledání pracovních míst
a zaměstnání v EU
<http://ec.europa.eu/eures>

SOLVIT

Síť pro řešení problémů v oblasti
vnitřního trhu
http://ec.europa.eu/solvit/site/index_cs.htm

Enterprise Europe Network

Člen Enterprise Europe Network
na podporu malých a středních podniků
<http://een.ec.europa.eu/>
<http://www.enterprise-europe-network.cz/>

Evropské spotřebitelské centrum v ČR

<http://www.evropskyspotrebitel.cz/>

FIN-NET

Síť pro mimosoudní urovnání sporů v oblasti
finančních služeb
[http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/mem-
bers_en.htm](http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/members_en.htm)

Impresum

Zastoupení Evropské komise v České republice
Jungmannova 24
111 21 Praha 1
Tel.: + 420 224312835
Webové stránky: <http://www.evropska-unie.cz>
Sociální síť: <http://www.facebook.com/EvropskacomisevCR>

Úprava

Pro české vydání upravila Michaela Suchardová,
právní expertka služby „Vaše Evropa – Poradenství“,
na základě originálu publikace „Europarecht im Alltag,
50 Fragen – 50 Antworten“.

Redakční uzávěrka

17. ledna 2013

Grafická příprava a tisk

Formata v.o.s., Praha

Vyloučení odpovědnosti

Evropská komise, osoby jednající jejím jménem
a autorka neodpovídají za použití informací,
které obsahuje tato brožura.

© Evropská unie
Všechna práva vyhrazena.
ISBN 978-92-79-27267-7
DOI 10.2775/96593

Síť středisek **Europe Direct** působí v regionech všech členských států Evropské unie a poskytuje všeobecné informace o evropských záležitostech. V České republice nabízí své informační a poradenské aktivity ve střediscích v téměř všech krajích. **Europe Direct** je vhodným informačním rozcestníkem, který lze využít osobní návštěvou střediska, telefonickým a e-mailovým dotazem či získáním informací na internetových stránkách. Síť **Europe Direct** zajišťuje realizaci besed, seminářů či výstav a organizuje vzdělávací programy pro školy či jiné instituce týkající se tematiky EU a dále provozuje knihovnu s nabídkou nejrůznějších publikací a brožurek o evropských politikách. **Europe Direct** je hlavní vstupní bránou k informacím o EU a nabízí aktuální a přímé spojení s Evropou.

Služby **Europe Direct** jsou bezplatné.

Europe Direct můžete kontaktovat telefonicky na čísle **00 800 6 7 8 9 10 11** nebo pomocí on-line formuláře na stránkách <http://www.europedirect.europa.eu>

Vaše nejbližší středisko naleznete na <http://www.europedirect.cz>